

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет Математики, природничих наук та технологій Кафедра менеджменту та підприємництва

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор

Центральноукраїнського державного
університету імені В. Винниченка

професор Євген СОБОЛЬ

«27» грудня 2024 року

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр, назва галузі)

Спеціальність: 051 Економіка
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма: Економічна безпека
(назва)

Програму атестаційного екзамєну
розглянуто та затверджено
на засіданні кафедри менеджменту та
підприємництва

Протокол №9 від "06" грудня 2024 р.

В.о. зав. кафедри О.М. Левченко

2024 – 2025 навчальний рік

Програма атестаційного екзамену здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка», ОПП Економічна безпека (2024 – 2025 навчальний рік). Кропивницький: ЦДУ, 2024. 81 ст.

Програма атестаційного екзамену для спеціальності 051 Економіка, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки розроблена на основі програм освітніх компонент освітньо-професійної програми **Економічна безпека** згідно навчального плану підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти робочою групою кафедри менеджменту та підприємництва Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка у складі:

1. **Левченко Олександр Миколайович**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та підприємництва, в.о. завідувача кафедри
2. **Буткевич Оксана Вікторівна**, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та підприємництва
3. **Довгенко Яна Олексіївна**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та підприємництва
4. **Панченко Оксана Петрівна**, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та підприємництва
5. **Щоголева Інна Валентинівна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту та підприємництва
6. **Яременко Людмила Іванівна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту та підприємництва

Програма атестаційного екзамену обговорена та схвалена на засіданні кафедри менеджменту та підприємництва

Протокол № 9 від «06» грудня 2024 року

Затверджено до друку методичною радою Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 2 від «26» грудня 2024 р.)

© Левченко О.М., Буткевич О.В.,
Довгенко Я.О., Панченко О.П. ,
Щоголева І.В., Яременко Л.І.2024 рік
© ЦДУ імені В. Винниченка,
2024 рік

ЗМІСТ

		Стор.
1.	Загальна частина	4
2.	Структура атестаційного екзамену	6
3.	Програмні фахові компетентності	12
4.	Програмні результати навчання	13
5.	Зміст навчальних програм освітніх компонент, винесених на атестаційний екзамен	17
6.	Критерії оцінювання	76
7.	Приклад екзаменаційного білету	81

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Підсумкова атестація здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти здійснюється відповідно до вимог: Стандарту вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 р. № 1244 (зі змінами внесеними відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 28.05.2021 № 593 та наказу МОН України від 13.06.2024 р. № 842); Освітньо-професійної програми «Економічна безпека» у Центральнотукаїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (наказ № 204-ун від 30.12.2021 р., зі змінами, наказ № 225/1-ун від 23.12.2024р.); Положення про атестацію здобувачів вищої освіти у Центральнотукаїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (протокол № 2 від 31.08.2020 р.; зі змінами (протокол №10 від 07.02.2022 р.); (зі змінами, протокол № 6 від 28.11.2022 р., № 7 від 05.02.2024 р.)

Атестація проводиться у формі *атестаційного екзамену*.

Атестаційний екзамен для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» повинен визначати рівень засвоєння ними матеріалів фахових дисциплін, вміння самостійно аналізувати практичні господарські ситуації, активно використовувати набуті знання у подальшому навчанні та своїй професійно-суспільній діяльності.

Атестаційний екзамен є продовженням освітнього процесу, складовою частиною завершального етапу підготовки бакалаврів за денною та заочною формами навчання.

Атестація здобувачів вищої освіти щодо встановлення фактичної відповідності рівня та обсягу компетентностей здійснюється екзаменаційною комісією, склад якої затверджується наказом ректора Університету.

До атестації допускаються здобувачі освіти, які повністю виконали освітню програму першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Економічна безпека» зі спеціальності 051 Економіка.

У процесі атестації визначається рівень здатності розв'язувати спеціалізовані завдання та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає знання теорій економічної науки та вміння застосовувати відповідні методики економічного дослідження.

Атестаційний екзамен проводиться після вивчення теоретичних курсів фахових дисциплін та проходження практик, передбачених навчальним планом підготовки бакалаврів.

Атестація здійснюється на підставі оцінювання якості засвоєння освітньо-професійної програми, рівня досягнення програмних результатів навчання та сформованості загальних і спеціальних компетентностей бакалавра з економіки.

Термін проведення атестації визначається навчальним планом і графіком освітнього процесу.

Завдання атестаційного екзамену сформовано відповідно до програм фахових дисциплін. Усього один пакет завдань для проведення атестаційного екзамену містить 30 варіантів.

Час на підготовку відповіді – 40 хвилин.

Форма проведення атестації – усна, на основі білетів.

На підставі рішення екзаменаційної комісії Університет присуджує особі, яка успішно виконала освітню програму на певному рівні вищої освіти, відповідний ступінь вищої освіти та присвоює відповідну кваліфікацію.

Здобувачу видається документ про вищу освіту встановленого зразка за акредитованою освітньою програмою.

СТРУКТУРА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Атестаційний екзамєн складається з двох частин: *теоретичної* (у формі відповіді на теоретичні запитання) та *практичної* (у формі розв'язання розрахунково-аналітичної задачі)

1 частина – Теоретична	2 частина – Практична
Розгорнута відповідь на теоретичні запитання	Рішення розрахунково-аналітичної задачі
60 балів	40 балів
100 балів	

Теоретична частина атестаційного екзамєну проводиться в усній формі, шляхом надання здобувачами відповідей на теоретичні запитання; практична частина – проводиться в усній формі (захист виконаної розрахунково-аналітичної задачі) на основі білетів.

Кожен білет містить 3 теоретичних запитання та практичне завдання.

Під час захисту практичного атестаційного завдання випускнику необхідно продемонструвати проведені розрахунки та захистити отримані результати.

На підготовку відповіді здобувачу надається 40 хвилин. Для відповіді на питання екзаменаційного білету здобувачу відводиться 15-20 хвилин. У своїй відповіді здобувач роз'яснює сутність теоретичних питань та роз'яснює рішення аналітично-розрахункової задачі. Після чого здобувач відповідає на додаткові питання членів ЕК.

Перед початком атестації здобувачі ідентифікуються.

Фахові дисципліни які включені до атестаційного екзамєну: Основи менеджменту, Економічна інформатика, Макро та мікроекономіка, Економіка підприємства, Цифрова економіка (діджиталізація), Страхування, Економічна безпека підприємства, Економічна безпека держави, Аналіз господарської діяльності, Прогнозування та аналіз соціально-економічних процесів, Методи оптимізації та моделі в економіці.

Програмні результати навчання	Освітній компонент
<p>ПРН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади);</p> <p>ПРН14. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку;</p> <p>ПРН15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні;</p> <p>ПРН22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах;</p> <p>ПРН23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.</p>	Основи менеджменту
<p>ПРН8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач;</p> <p>ПРН19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.</p>	Економічна інформатика
<p>ПРН3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки;</p> <p>ПРН4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем;</p> <p>ПРН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки;</p> <p>ПРН9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави;</p> <p>ПРН11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин;</p> <p>ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а</p>	Макро та мікроекономіка

також особливостей поведінки їх суб'єктів	
<p>ПРН11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин;</p> <p>ПРН12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати;</p> <p>ПРН13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники;</p> <p>ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів;</p> <p>ПРН24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.</p>	Економіка підприємства
<p>ПРН13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники;</p> <p>ПРН19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.</p>	Цифрова економіка (діджиталізація)
<p>ПРН11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин;</p> <p>ПРН16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки;</p> <p>ПРН18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.</p>	Страховання
<p>ПРН4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем;</p> <p>ПРН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами,</p>	Економічна безпека підприємства

<p>домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади);</p> <p>ПРН10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності;</p> <p>ПРН12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати;</p> <p>ПРН25. Вміти проводити дослідження, аналізувати та ідентифікувати економічні небезпеки, зокрема неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності, на різних рівнях та прогнозувати їх.</p>	
<p>ПРН9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави;</p> <p>ПРН11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин;</p> <p>ПРН17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків;</p> <p>ПРН24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей;</p> <p>ПРН 25. Вміти проводити дослідження, аналізувати та ідентифікувати економічні небезпеки, зокрема неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності, на різних рівнях та прогнозувати їх.</p>	<p>Економічна безпека держави</p>
<p>ПРН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади);</p> <p>ПРН10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які</p>	<p>Аналіз господарської діяльності</p>

<p>характеризують результативність їх діяльності; ПРН12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати; ПРН13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники</p>	
<p>ПРН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади); ПРН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки; ПРН11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин; ПРН12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати; ПРН17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків; ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів; ПРН 25. Вміти проводити дослідження, аналізувати та ідентифікувати економічні небезпеки, зокрема неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності, на різних рівнях та прогнозувати їх.</p>	<p>Прогнозування та аналіз соціально-економічних процесів</p>
<p>ПРН6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності; ПРН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки; ПРН8. Застосовувати відповідні економіко-</p>	<p>Методи оптимізації та моделі в економіці</p>

математичні методи та моделі для вирішення економічних задач;

ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів

ПРОГРАМНІ ФАХОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

ФК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

ФК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

ФК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

ФК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

ФК5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

ФК6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

ФК7. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.

ФК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.

ФК9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

ФК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

ФК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

ФК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

ФК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

ФК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

Відповідність фахових компетентностей випускника компонентам освітньо-професійної програми

Освітні компоненти	Фахові програмні компетентності													
	ФК1	ФК2	ФК3	ФК4	ФК5	ФК6	ФК7	ФК8	ФК9	ФК10	ФК11	ФК12	ФК13	ФК14
Економічна інформатика							+							
Макро та мікроекономіка	+		+		+	+					+		+	
Основи менеджменту								+						
Економіка підприємства								+	+		+			
Цифрова економіка (діджиталізація)											+			
Страховання		+								+				+
Економічна безпека держави	+				+			+						
Аналіз господарської діяльності				+				+				+	+	
Прогнозування та аналіз соціально-економічних процесів				+					+		+		+	
Економічна безпека підприємства												+	+	
Методи оптимізації та моделі в економіці				+										

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Програмні результати навчання, визначені Стандартом вищої освіти та ОПП

ПРН1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.

ПРН2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.

ПРН3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки,

ПРН4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

ПРН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

ПРН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПРН8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

ПРН9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

ПРН10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

ПРН11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

ПРН12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПРН13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПРН14. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

ПРН15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПРН16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

ПРН17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

ПРН18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

ПРН19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.

ПРН20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.

ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПРН22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

ПРН23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.

ПРН24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

ПРН 25. Вміти проводити аналіз, моніторинг, ідентифікацію економічних небезпек та розробляти заходи щодо їх усунення, зокрема ґрунтуючись на неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

**Відповідність результатів навчання випускника
освітнім компонентам освітньо-професійної програми,
з яких складається атестаційний екзамен**

Програмні результати навчання	Освітні компоненти										
	Економічна інформатика	Макро та мікроекономіка	Основи менеджменту	Економіка підприємства	Цифрова економіка	Страховання	Економічна безпека держави	Аналіз господарської діяльності	Прогнозування та аналіз соціально-економічних процесів	Економічна безпека підприємства	Методи оптимізації та моделі в економіці
ПРН 3		+									
ПРН 4		+								+	
ПРН 5			+					+	+	+	
ПРН 6											+
ПРН 7		+							+		+
ПРН 8	+										+
ПРН 9		+					+				
ПРН10								+		+	
ПРН11		+		+		+	+		+		
ПРН12				+				+	+	+	
ПРН13				+	+			+			
ПРН14			+								
ПРН15			+								
ПРН16						+					
ПРН17							+		+		
ПРН18						+					
ПРН19	+				+						
ПРН21		+		+					+		+
ПРН22			+								
ПРН23			+								
ПРН24				+			+				
ПРН25							+		+	+	

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТ, ВИНЕСЕНИХ НА АТЕСТАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН

ЕКОНОМІЧНА ІНФОРМАТИКА

Форматування документу: стилі форматування, створення нового стилю, редагування стилів. Оформлення сторінок тексту: встановлення параметрів сторінок, створення колонтитулів, нумерація сторінок. Сервіс та додаткові можливості: пошук та заміна в документі, перевірка орфографії та граматики, автозаміна у документі та її налагодження, вставка об'єктів і створення підписів об'єктів. Створення таблиць засобами. Робота із зображеннями: вставка і редагування діаграм Microsoft Graph, вставка і редагування організаційних діаграм. Робота із структурованими документами: створення структурованих документів, робота в режимі структури, способи створення головного документа, перетворення існуючого документа у головний документ. Колективна робота із документом. Створення змісту та алфавітного покажчика. Створення авторефератів. Спільний доступ до документів

Введення та редагування даних. Умовне форматування. Копіювання даних та форматів. Обчислення, вбудовані функції. Списки даних. Впорядкування даних. Фільтрування даних. Перегляд, редагування, уведення та вибір даних за допомогою стандартної форми. Введення даних із перевіркою. Визначення проміжних і кінцевих підсумків. Поняття масиву даних. Операції з масивами та функції масивів. Захист даних.

Поняття бази даних. Призначення та класифікація баз даних (БД) Методики пошуку інформації у БД. Реляційні бази даних.

Створення таблиць бази даних і робота з ними. Створення запитів і робота з ними. Оператори та вирази. Створення форм і робота з ними. Створення звітів і робота з ними. Експорт, імпорт даних. Створення макросів. Створення кнопочних форм.

Комп'ютерні мережі. Глобальна мережа Internet. Розподілені системи у сучасних ІКТ середовищах Internet. Структура та принципи створення хмарних

Рекомендована література

Основна

1. Бандоріна Л.М. Економічна інформатика. Частина 2: Навч. посібник / Л.М. Бандоріна, К.О. Удачина, К.Д. Підгорна, Л.І. Ярмоленко. – Дніпро: НМетАУ, 2020. 51 с
2. Бережна О. Б. Інформатика та комп'ютерна техніка : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 164 с.
3. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 240 с.
4. Буяк Л.М. Працюємо з базами даних в середовищі Microsoft Office: теоретичні аспекти та приклади розв'язування задач Навчальний посібник з курсу „Сучасні інформаційні технології” для студентів денної та заочно-дистанційної форм навчання галузей знань 07 „Управління та адміністрування”, 23 „Соціальна робота” ступеня вищої освіти „бакалавр”./ Буяк Л.М., Мушак А.Я., Хома Н.Г. – Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 80 с. [URL: https://shorturl.cusu.edu.ua/q4](https://shorturl.cusu.edu.ua/q4)
5. Васьків О. М. Текстовий редактор Word: навчальний посібник для виконання лабораторних завдань / О. М. Васьків, Ю. А. Стадник, А. Б. Орловська. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. 130 с. [URL: https://shorturl.cusu.edu.ua/q3](https://shorturl.cusu.edu.ua/q3).
6. Верьовкіна Г.В. Навчальне видання. Верьовкіна Ганна Володимирівна Навчальний посібник з дисципліни "СУБД" Система управління базами даних Access <https://shorturl.cusu.edu.ua/q2>.
7. Грицюк П. М. Економічна інформатика: навч. посіб. [Електронний ресурс]/ [П. М. Грицюк, В. І. Бредюк, В. Б. Василів та ін.]. Рівне: НУВГП, 2017. 311 с. [URL:http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/6757](http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/6757)).
8. Згуровська Л.П. Бази даних. Комп'ютерний практикум [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», освітньо-професійної програми «Комп'ютерно-

інтегровані системи та технології в приладобудуванні» / Л.П. Згуровська, Ю.В. Киричук, Н.М. Назаренко; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 1,52 Мбайт). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 241 с.

9. Економічна інформатика : навч. посібник / [П. М. Грицюк, В. І. Бредюк, В. Б. Василів та ін.]. Рівне : НУВГП, 2017. 311 с.

10. Інформатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології [Текст] : підручник / В. А. Баженов, П. П. Лізунов, А. С. Резніков, та інші ; за наук. ред. Г. А. Шинкаренко, О. В. Шишов. – 7-ме вид. – Київ : Каравела, 2021. 496 с. URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/q1>.

11. Короткі посібники користувача Microsoft 365 URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/q0>.

12. Microsoft Access 2016: навчальний посібник в електронному вигляді / Укладачі В.О. Нелюбов, Ю.Ю. Білак. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2019. 73 с. URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/pv>.

13. Мельникова О. П. Економічна інформатика : навчальний посібник / О. П. Мельникова. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 424 с.

14. Microsoft Excel 2016. Європейський стандарт комп'ютерної грамотності: посібник для студентів мед. університетів і учнів-іноземців (довузівський етап навчання): Ч. 2./ А.О. Каблуков, А.І. Андросов. - Запоріжжя: ЗДМУ, 2020. 129 с. URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/pu>.

15. Excel. Уроки W3Schools для початківців українською мовою. Excel Підручник URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/pt>.

16. Microsoft 365 для бізнесу URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/ps>.

17. Навчальний курс з Word для Windows URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/pr3>.

18. Нелюбов В. О., Куруца О. С. Основи інформатики. Microsoft Word 2016 : навч. посіб. В ел. вигляді. / В. О. Нелюбов, О. С. Куруца // Ужгор. нац. ун-т, Центр інформ. техн. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2018. 96 с: іл. URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/pq>.

19. Нелюбов В. О., Куруца О. С. Основи інформатики. Microsoft Excel 2016: навчальний посібник. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2018. 58 с.: іл. URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/pp>.
20. Нелюбов В. О., Куруца О. С. Основи інформатики. Microsoft PowerPoint 2016 : навч. посіб. в ел. вигляді. / В. О. Нелюбов, О. С. Куруца // Ужгор. нац. ун-т, Центр інформ. техн. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2018. 122. URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/po>.
21. Павлиш В. А., Гліненко Л. К., Шаховська Н. Б. Основи інформаційних технологій і систем : підруч. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2018. 619 с.
22. Сільченко М. В., Красюк Ю.М. Економічна інформатика: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2016. 601 с.
23. Шинкаренка Г. А. Інформатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології : підруч. Київ : Каравела, 2017. 592 с. Додаткові:
24. Макарова, М. В. Інформатика та комп'ютерна техніка : Навч. посібник / М. В. Макарова, Г. В. Карнаухова, С. В. Запара. – 3-тє вид., перероб. та доп. – Суми : Університетська книга, 2008. 665 с.
25. Макарова М.В., Гаркуша С.В., Білоусько Т.М., Гаркуша О.В. Економічна інформатика: підручник. К.: Університетська книга, 2017. 480 с.
26. Основи цифрової економіки. Навчальний посібник / За ред. Крисоватий А. І., Гулей А. І., Язлюк Б. О., Ліп'яніна-Гончаренко Х. В., Максимович В. І., Бутов А. М. – Тернопіль: ЗУНУ, 2021 274 с.
27. Кобилін А. М. Системи обробки економічної інформації : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 234 с.
28. Проценко Н.М. Інформаційні технології: навч. посіб. Харків. СтильИздат. 2019. 125 с.
29. Створення бази даних в Access. URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/pn>.
30. Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. К. : НАУ, 2022. 200 с. URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/pm>.

ОСНОВИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Менеджмент як специфічна сфера людської діяльності. Система відносин в організації як предмет вивчення менеджменту. Менеджмент як система наукових знань. Менеджмент, як мистецтво управління. Тенденції менеджменту в ХХІ ст.

Розвиток та сучасний стан теорії управління. Історія розвитку менеджменту. Існуючі парадигми менеджменту. Класичні та неокласичні теорії менеджменту. Особливості формування сучасної моделі менеджменту в Україні.

Характеристика підходів до управління на основі виділення шкіл управління. Характеристика системного, ситуаційного та процесного підходу в управлінні. Характеристика сучасних підходів, що використовуються в менеджменті. Особливості комплексного підходу. Функціональний, маркетинговий, нормативний, поведінський та ін. підходи, що використовуються в менеджменті.

Наукові школи менеджменту. Школи менеджменту, що сформувались на Україні.

Методи досліджень: діалектичний, конкретно-історичний, системний підхід; моделювання: вербальне, фізичне, аналогове, математичне; науковий, експертний, соціологічні методи: анкетування, інтерв'ювання, тестування. Передумови виникнення науки управління.

Закони і принципи менеджменту. Система управління. Закони управління. Розуміння принципу управління. Еволюція загальних принципів управління. Значення принципу для менеджменту. Характеристика принципів управління. Класифікація принципів менеджменту. Взаємозв'язок між принципами менеджменту. Характеристика інтегрованих підходів до управління: процесний підхід; системний підхід; ситуаційний підхід.

Організація як суцільне утворення. Сутність і основні ознаки формальної організації. Причини виникнення, принципи функціонування організацій. Структура організації як системного утворення. Середовище організації. Внутрішнє та зовнішнє середовище організації. Еволюція організації.

Класифікація виробничо-господарських організацій. Підприємство як юридично-правова форма виробничо-господарської організації. Види і статус підприємств в Україні.

Організаційний розвиток і організаційні зміни. Планування організаційних змін. Управління організаційними змінами.

Сутність і роль процесу управління. Управління як сукупність взаємопов'язаних функцій, методів, управлінських рішень та інших категорій менеджменту. Мета управлінського процесу, його учасники, предмет, засоби здійснення. Управлінський цикл. Управлінські процедури: ціле визначення, інформаційне забезпечення, аналітична діяльність, вибір варіанта дій, реалізація рішення, зворотний зв'язок. Особливості управління: безперервність, нерівномірність, циклічність, послідовність, надійність. Зміст процесу управління. Постійні і періодичні процеси. Управлінські операції. Особливості процесу управління.

Сутність і зміст планування як функції менеджменту, його види та їхній взаємозв'язок. Основні елементи системи планування. Етапи процесу планування. Політика, правила процедури. Види планування та їхній взаємозв'язок (стратегічне, тактичне, поточне планування). Бізнес-планування

Організація як загальна функція менеджменту. Сутність функції організації та її місце в системі управління. Поняття та складові організаційної діяльності. Сутність організації управлінської праці та організації фізичної праці. Структура функції організації: організація процесу делегування повноважень, організація роботи робочої групи, організація процесу прийняття управлінського рішення, самоорганізація труда менеджера

Повноваження, обов'язки, відповідальність. Процес делегування повноважень і відповідальності. Типи повноважень: лінійні, функціональні. Вертикальна та горизонтальна структуризація управління. Адміністративний апарат. Повноваження, обов'язки, відповідальність.

Процес делегування повноважень і відповідальності. Типи повноважень: лінійні, функціональні. Вертикальна та горизонтальна структуризація

управління. Скалярний процес. Вертикальна координація: прямий контроль, стандартизація. Горизонтальна координація: взаємні комунікації, тимчасові робочі групи, комісії. Департаменталізація. Взаємодія структур організації.

Функція мотивування в менеджменті. Принципи функції мотивування. Стимулювання праці: цілі, принципи, види, форми. Поняття мотивування. Еволюція поглядів на мотивацію. Принципи врахування інтересів у мотивації. Взаємозв'язок потреб, спонукань, цілей і винагород працівника в процесі мотивування. Модель мотивації через потреби. Основні поняття теорії мотивації. Значення людського фактора в управлінні організацією. Психологічні та фізіологічні особливості працівника.

Теорії і моделі процесів мотивування: змістовний і процесний підходи. Змістовні теорії мотивації – теорія А. Маслоу, теорія Д. МакКлелланада, теорія Ф. Герцберга. Теорії мотивування процесного підходу: теорія очікувань, теорія справедливості і теорія Портера-Лоулера. Порівняння теорій мотивування. Засоби мотиваційного впливу.

Поняття контролювання та його місце в системі управління. Еволюція поглядів на контролювання в управлінській діяльності. Поняття контролю та його місце в системі управління. Принципи, цілі і функції контролю. Види управлінського контролю: попередній, поточний, заключний контроль. Поведінкові аспекти контролю. Ступінь контролю та міра відповідальності за результат. Типи контрольних систем та їх зміст.

Процес контролю. Види контролю за класифікаційними ознаками. Етапи процесу контролю: формування стандартів вимірювання, порівняння фактичного виконання зі стандартами, оцінка та регулювання. Інформаційні потоки в процесі контролю. Зворотний зв'язок під час контролю. Характеристики ефективного управлінського контролю. Регулювання як загальна функція менеджменту. Поняття регулювання та його місце в системі управління. Принципи функції регулювання. Види регулювання. Етапи процесу регулювання. Характеристика процесів регулювання. Стабілізуюче регулювання. Розпорядницьке регулювання. Дисциплінарне регулювання «оперативне регулювання»

Сутність і види методів управління персоналом. Характеристика організаційно-адміністративних методів управління. Характеристика економічних методів управління. Особливості застосування економічних методів управління. Характеристика соціально-психологічних методів управління.

Суть управлінського рішення. Класифікація управлінських рішень. Вимоги до управлінських рішень. Етапи прийняття раціональних рішень. Методи обґрунтування та моделі прийняття управлінських рішень. Фактори, що впливають на прийняття рішень.

Поняття та загальна характеристика керівництва. Керівництво як об'єднувальна функція менеджменту. Основні фактори та визначальні аспекти керівництва. Основи керівництва: вплив, лідерство, влада. Адаптивне керівництво. Влада як елемент примушення. Форми впливу та влади. Теорії лідерства. Типологія лідерів. Поняття стилю керування та континууму стилів керування. Характеристика та класифікація стилів керування. Фактори та передумови формування стилів керівництва. Критерії оцінки стилю менеджера. Загальна характеристика моделі сучасного менеджера.

Поняття «організаційна ефективність». Підходи до вивчення організаційної ефективності – цільовий, системний і вибірковий. Види ефективності: зовнішня, загальна, ринкова, стратегічна (цільова), витратна, оперативна, ефективність інноваційного проекту. Критерії організаційної ефективності. Система критеріїв, за якими може оцінюватись ефективність діяльності організації. Результативність системи менеджменту.

Рекомендована література

Законодавча база:

1. Конституція України від 28.06.1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 2003. URL: режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755- VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Кодекс законів про працю України. URL: https://ips.ligazakon.net/document/KD0001?an=1&ed=2022_03_24

Основна

1. Менеджмент : навч. посіб. / за заг. ред. К. В. Пічик, В. В. Храпкіної ; Національний університет «Києво-Могилянська академія». Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2021. 460 с.
2. Менеджмент : підручник / С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». Житомир: Вид-во «Рута», 2021. 856 с.
3. Менеджмент : Навчальний посібник / Н.С. Краснокутська, О.М. Нащекіна, О.В. Замула та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 231 с.
4. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту: підручник. К.: «Кондор», 2006. 664 с.
5. Щєбликіна І.О., Грибова Д.В. Основи менеджменту : навч. посіб. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2015. 483 с.
6. Шкільняк М.М, Овсянюк-Бердадіна О.Ф., Крисько Ж.Л., Демків І.О. Менеджмент: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2022 р. 258 с.
7. Адміністративний менеджмент: навчальний посібник / Н. Я. Михаліцька, М. Р. Верескля, В. С. Михаліцький. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 320 с.

Допоміжна

1. Менеджмент у питаннях та відповідях: навч. посіб. / А. А. Вдовічен, О. Г. Вдовічена, В. А. Чичун та ін. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2023. 172 с.
2. Гуторова О.О. Менеджмент організації : навч. посіб. Х.: Харк. нац. аграр. ун-т. Х.: ХНАУ, 2017. 267 с.

3. Назарчук Т.В., Косіюк О.М. Менеджмент організацій: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 560 с.

4. Менеджмент: теорія і практика: навч.-метод. комплекс до вивчення курсу та проведення практичних занять з дисципліни «Менеджмент» для студентів економічних спеціальностей усіх напрямів підготовки та спеціальностей / Укл.: В. С. Мазур. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 200 с.

5. Мармаза О.І. Основи теорії менеджменту. Х.: ТОВ «Планета-принт», 2015. 139 с.

6. Основи менеджменту: навч. посіб. / Укл. В.О. Кравченко. Одеса: Атлант, 2012. 211 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6345>

2. Менеджмент і бізнес. URL: <https://emsesd.com.ua/uk>

3. Менеджмент. Блог. URL: <https://www.management.com.ua/blog/>

4. Управління проектами. Блог. URL: <https://pmb.com.ua/uk/blog/category/upravlenie-biznes-protsessami/page/3/>

5. Управління бізнес-процесами. URL: <https://pmb.com.ua/uk/blog/category/upravlenie-biznes-protsessami/>

6. Освітній хаб. (Управління людьми і проектами, Емоційний інтелект, Персональна ефективність, Школа HR та ін.) URL: <https://eduhub.in.ua>

7. Українська платформа масових відкритих онлайн курсів Prometheus. URL: <https://prometheus.org.ua>

8. Управління розвитком. URL: <https://devma.com.ua/uk>

9. Тайм-менеджмент, або як все встигнути. URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/q5>.

10. Laba. Блог. URL: <https://laba.ua/blog>

МАКРО ТА МІКРОЕКОНОМІКА

Матеріальні потреби людей та їх форми. Економічні ресурси та їх характеристика. Підвищення ефективності економічних ресурсів як спосіб підвищення рівня задоволення матеріальних потреб.

Основні категорії системи національних рахунків: інституціональна одиниця, сектори, економічні операції, рахунки. Основні макроекономічні показники. Випуск та його оцінювання. Обчислення зміни номінального ВВП за рахунок зміни реального ВВП і зміни рівня цін.

Зайнятість і безробіття. Населення як джерело робочої сили. Показники рівня використання робочої сили: рівень зайнятості, рівень безробіття, коефіцієнт участі в робочій силі. Види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне, природне. Повна зайнятість, неповна зайнятість, надмірна зайнятість. Обчислення природного рівня безробіття.

Цінові чинники сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект чистого експорту. Нецінові чинники сукупного попиту та їх вплив на його криву.

Виробнича функція як математична інтерпретація довгострокової сукупної пропозиції. Короткострокова сукупна пропозиція і ціна.

Механізм грошового ринку. Рівняння рівноваги на грошовому ринку. Механізм відновлення рівноваги на грошовому ринку, порушеної збільшенням доходу. Роль процентної ставки у врівноваженні грошового ринку.

Процентна ставка: сутність та види. Реальна процентна ставка та чинники, що впливають на її рівень. Номінальна процентна ставка. Очікувана і фактична реальна процентна ставка.

Сутність та види інфляції. Темп інфляції та методи його обчислення. Види інфляції залежно від її темпів: помірна, галопуюча, гіперінфляція. Інфляція попиту, інфляція витрат та їх графічна інтерпретація. Очікувана і неочікувана інфляція. Очікувана інфляція за теорією адаптивних очікувань. Очікувана інфляція за теорією раціональних очікувань.

Зв'язок між диференціацією доходів і споживанням. Економічна нерівність та способи її оцінювання. Функція споживання за гіпотезою життєвого циклу. Гіпотеза постійного доходу. Функція споживання за гіпотезою постійного доходу.

Інвестиції в основний капітал. Гранична ефективність капіталу. Бажаний обсяг капіталу, граничні витрати на капітал, очікуваний обсяг виробництва. Модель гнучкого акселератора.

Сукупні витрати і потенційний ВВП. Рецесійний розрив як наслідок дефіциту автономних витрат в умовах неповної зайнятості.

Основні засади теорії економічного зростання. Два способи збільшення обсягів виробництва. Сутність економічного зростання та його показники. Економічне зростання та економічний розвиток. Екстенсивне та інтенсивне зростання економіки.

Державні та національні заощадження. Рівновага між національними заощадженнями та національними інвестиціями. Рівновага між приватними інвестиціями і внутрішніми джерелами їх фінансування. Кінцеві цілі монетарної політики та зв'язок між ними. Проміжні цілі монетарної політики та проблема їх вибору. Інструменти монетарної політики: операції на відкритому ринку, операції на валютному ринку, облікова (дисконтна) ставка, нормативи обов'язкового резервування.

Платіжний баланс. Сутність та методологія складання платіжного балансу. Дебетові та кредитові операції. Еквівалентний обмін цінностей і трансферти.

Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Крива виробничих можливостей. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин.

Бюджетне обмеження і бюджетна множина.

Фактори впливу на бюджетне обмеження: співвідношення цін, дохід, фінансові інструменти держави.

Поняття потреби, види потреб. Економічні блага, їх класифікація. Поняття корисності, її особливості та спосіб досягнення.

Процес споживання та динаміка зміни сукупної і граничної корисності.

Вплив на поведінку споживача бюджетних обмежень і цін. Суть раціонального вибору споживача. Основні положення теорії поведінки споживача. Поняття рівноваги споживчого вибору. Модель споживання набору благ.

Особливості аналізу функції корисності з ординалістських та кардиналістських позицій.

Гранична норма заміщення благ: суть і методика обчислення. Крайні випадки взаємозаміщення та взаємодоповнення благ.

Бюджетне обмеження і можливості споживача.

Зміна оптимального стану споживача в результаті зміни його доходу. Поняття “нормальних” і низькоякісних товарів.

Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з товарів та обох товарів.

Еластичність індивідуального попиту за ціною, доходом і перехресна еластичність, їх взаємозв'язок.

Утворення “надлишку споживача” в результаті перевищення корисності товарів за ціною. Приріст надлишку споживача як показник зміни його добробуту. Сукупний надлишок споживачів та формування ринкового попиту на певний товар. Зміна надлишку і втрати в результаті введення податків та дотацій на товари.

Підприємство як суб'єкт ринкових відносин. Підприємство як закупівельна система, товаровиробник та продавець.

Мотивація поведінки підприємства. Виробнича функція: форми її представлення.

Фактори виробництва, їх групування та варіації. Сукупний, середній та граничний продукт. Застосування похідної для визначення граничного продукту праці або капіталу.

Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства.

Постійні, змінні та сукупні витрати. Поняття середніх витрат, визначення середніх постійних, середніх змінних та середніх загальних витрат. Обчислення

граничних витрат в залежності від форми завдання загальних. Застосування похідної для визначення граничних витрат.

Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва. Еластичність виробництва: поняття, методика обчислення показників, діапазон змін. Обґрунтування управлінських рішень щодо розширення та згорання виробництва.

Виробнича функція з двома змінними факторами. Крива однакового продукту (виробничої байдужості) – ізокванта.

Збільшення випуску за рахунок пропорційного нарощування обсягів ресурсів.

Попит на товари в умовах досконало конкурентного ринку. Ринковий попит як сума індивідуального попиту всіх споживачів певного товару. Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача.

Соціальні ефекти, що ускладнюють зв'язок між індивідуальним та ринковим попитом: ефекти “юрби”, “сноба”, Веблена.

Суть поняття “пропозиція”. Закон пропозиції та його аргументація: ціна як ринковий стимул для виробника, збільшення граничних витрат як стримуючий фактор збільшення обсягу виробництва тощо.

Ознаки й умови досконалої конкуренції: відкритість, мобільність ресурсів, прозорість, однорідність товару тощо.

Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції.

Визначення оптимальних обсягів випуску. Поведінка підприємства за умов зміни ринкової ситуації. Поняття ринкової рівноваги. Визначення рівноважної ціни та рівноважної кількості товару.

Поняття монопольної влади. Ознаки “чистої” монополії (один продавець, відсутність замінників товару, бар'єри для доступу конкурентів у монополізовану галузь) та монополії.

Правило максимізації прибутку монополістом. Пропозиція монополіста та особливості її формування. Цінова дискримінація першого, другого і третього роду: поняття, умови, різновиди.

Негнучкість цін. Формування підприємством політики стабілізації цін і маневрування капітальними витратами (стабільність середніх змінних витрат).

Таємні змови, їх міцність і загострення конкуренції. Антитрестовське законодавство як чинник, що протидіє таємній змові

Економічні наслідки олігополії. Можливості державного регулювання олігополії.

Спільні риси та відмінності монополістичної конкуренції порівняно з досконалою конкуренцією та чистою монополією.

Суть і передумови розвитку нецінової конкуренції.

Попит на товар та попит на фактори виробництва.

Виробнича функція, витрати виробництва та попит на фактори виробництва. Вплив структури ринку товару на похідний попит.

Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва.

Монопольний ринок товару та ринок факторів виробництва

Праця як фактор виробництва, її мобільність. Поняття “заробітної плати”. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Граничний вигравш виробника від найманої праці. Обґрунтування рішення про наймання робітників за умови максимізації прибутку виробником. Попит окремого виробника на працю. Формування галузевого та ринкового попиту на працю. Еластичність пропозиції праці для галузей з різною динамікою витрат на виробництво. Ринкова пропозиція послуг праці. Диференціація заробітної плати. Попит монополії на працю і монопольна рівновага.

Фундаментальні теореми економіки добробуту. Економічна теорія добробуту. Підходи до справедливості в алокаційній функції держави. Оптимум за Парето в обміні і виробництві.

Види ринкових провалів: монополія, суспільні товари, зовнішні ефекти, неповнота ринків, недосконалість інформації. Економічні функції держави: антимонопольна політика, забезпечення суспільними товарами, регулювання

екстерналій, усунення неповноти ринку, формування інформаційної інфраструктури ринку. Недоліки держави.

Рекомендована література

Основна

1. Базилевич В. Д. Мікроекономіка : навч. посіб. / В. Д. Базилевич та ін. К. : Знання, 2020. 679 с.
2. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / за ред. В.Д. Базилевича. К. : Знання, 2019. 851 с.
3. Базилінська О. Макроекономіка. Навчальний посібник. К. : ЦУЛ. 2019. 442 с.
4. Будаговська С., Кілієвич О., Луніна І. та ін. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник. К.: Основи, 2001. 517 с.
5. Гронтовська Г. Мікроекономіка. Навчальний посібник. К. : ЦУЛ. 2019. 672 с.
6. Гронтовська Г., Косік А. Мікроекономіка: практикум. К. : ЦУЛ. 2019. 400 с.
7. Косік А Ф. Мікроекономіка: Навчальний посібник. / Косік А Ф. Гронтовська Г. Е. К. : Центр навчальної літератури, 2017. - 416 с.
8. Круш П.В., Тульчинська С.О. Макроекономіка: Навч. пос. К. : ЦУЛ, 2008. 400 с.
9. Макроекономіка: базовий курс: навч. посіб. / [проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін.] К. : КНЕУ, 2016. 254с.
10. Оверченко В. І. Мікроекономіка: Навчальний посібник. / Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. - за наук. ред.О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ, «Лілея НВ». 2015. 348 с.
11. Самюелсон П. Макроекономіка / П. Семюелсон, В. Нордгауз. К.: Основи 85 159.31, 1995. 574 с.

Допоміжна

1. Буткевич Оксана Вікторівна. СПЕЦИФІЧНІ ТА ПОТЕНЦІЙНІ РИЗИКИ ДЛЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ. «Наукові інновації та передові технології» № 9(37) 2024 (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка» 549 УДК 338.124.4:331.5 [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9\(37\)-549-56](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-549-56).

2. Бахмат, Н., Шевченко, Н., Опанасенко, Л., Саракун, Л., Кравчук, О., & Буткевич, О. (2024). Виклики державного управління в умовах розвитку штучного інтелекту. Взаємодія та перспектива, 14(3), 582-593. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11149634>.

3. Буткевич О.В. «Механізм управління прибутком підприємства в контексті мінімізації економічних ризиків». Журнал « Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). №10 (24) 2023. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-10\(24\)-395-407](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-10(24)-395-407).

4. Панченко В., Левків Г., Косович Б., Буткевич О., & Нянько, В. (2023). ВПЛИВ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ НА ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 6(53), 460–470. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.53.2023.4230>.

5. Lina Shenderivska, Taisiia Lazorenko, Oksana Butkevych, Andrii Khomenko, Nataliia Shuprudko (2022) Information Support for Economic Growth and Security under the Influence of COVID-19. IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security, VOL.22 No.1, January 2022. 206-212. Web ofScience Core Collection Сторінки: 206–212, Мова оригіналу: Англійська, <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.1.28>.

6. Буткевич О.В., Довгенко Я.О., Яременко Л.І. Забезпечення стратегічної стійкості підприємства у контексті формування механізму адаптивного менеджменту за умов впливу дестабілізаційних факторів в Україні. «Наукові

інновації та передові технології» (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. 2022. № 1(15) 2023. С. 216-229. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1\(15\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1(15)).

7. Sustainable agricultural development paradigm formation in the context of managerial experience of industrialized countries. Vitalina Nikitenko, Valentyna Voronkova, Roman Oleksenko, Halyna Matviienko, Oksana Butkevych/ REVISTA DE LA UNIVERSIDAD DEL ZULIA. 3ª época. Año 14 N° 39, 2023. pp: 81-97 DOI: <http://dx.doi.org/10.46925//rdluz.39.05>.

9. A Model for Protecting Competitive Advantages in the System for Managing the Innovative. Security of an Engineering Enterprise under the Influence of Digitalization of the Economy. Halyna Zakharchyn^{1*}, Petro Viblyi², Mykola Petrenko³, Oksana Butkevych⁴, Oksana Vakun⁵. International Journal of Safety and Security Engineering. Vol. 13, No. 1, February, 2023, pp. 107-114. Journal homepage: <http://iieta.org/journals/ijss> <https://doi.org/10.18280/ijss.130112>.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний портал Верховної ради <http://rada.gov.ua/>
2. Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/ua>
3. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Всесвітній банк <http://www.worldbank.org/>
5. Сайт Міжнародної Торгівельної організації <http://www.wto.org/>
6. Європейський союз <http://europa.eu/>
7. Міжнародний валютний фонд <http://www.imf.org>
8. Міжнародна організація праці <http://www.ilo.org>
9. Всесвітній економічний форум www.weforum.org
10. Тижневик «Контракти» www.kontrakty.ua
11. Журнал «Економіка і прогнозування» <http://eip.org.ua/>
12. Журнал «Журнал «Актуальні проблеми економіки» <http://www.economicscience.net/>
13. Журнал «Економічна теорія» <http://etet.org.ua/>

14. Журнал «Економіка України» <http://www.economukraine.com.ua/>

15. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/>

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Підприємства як форма бізнесу та підприємництва. Види діяльності підприємства.

Державне регулювання діяльності підприємства. Принципи та методи державного регулювання.

Виробнича та загальна структура підприємства.

Структура персоналу. Фактори, що впливають на розмір кількості персоналу.

Поняття «продуктивність» та «ефективність праці» персоналу. Показники продуктивності праці: виробіток і трудомісткість.

Поняття «мотивація трудової діяльності». Методи мотивації.

Оплата праці. Поняття «заробітна плата», її структура і склад основних елементів фонду оплати праці. Механізм державного регулювання оплати праці та соціального захисту.

Основи організації оплати праці на підприємстві. Тарифно-посадова система (тарифно-кваліфікаційні довідники, кваліфікаційні довідники посад керівників, фахівців і службовців; тарифні сітки; схеми посадових окладів або єдина тарифна сітка). Оплата праці та матеріальне стимулювання працівників закладів ресторанного господарства.

Форми та системи оплати праці, їх характеристика.

Основні принципи формування системи преміювання персоналу. Обґрунтування розмірів премій.

Планування фонду оплати праці. Доплати та надбавки.

Капітал, його суть та види. Виробничі засоби: основні та оборотні, їх характеристика та відмітні ознаки.

Оцінка основних засобів. Основні показники ефективності використання основних засобів: фондоддача, фондомісткість і фондоозброєність.

Оборотні засоби, їх особливості, склад і структура. Нормування оборотних засобів. Методи нормування витрат матеріальних ресурсів.

Поняття «оборотні кошти». Ефективність використання оборотних коштів: коефіцієнт оборотності, коефіцієнт завантаження, тривалість одного обороту.

Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів.

Поняття «нематеріальні ресурси». Інтелектуальна власність та її об'єкти. Поняття «нематеріальні активи».

Економічна сутність, класифікація та структура інвестицій. Зміст інноваційної діяльності. Напрями інноваційної діяльності.

Інноваційний процес та його види. Економічний ефект та економічна ефективність інновацій. Джерела фінансування інноваційної діяльності

Виробничий процес та його структура. Організаційні типи виробництва: одиничне, масове та серійне.

Методи організації виробництва: непотоковий та потоковий, їх характеристика. Інфраструктура підприємства, її поняття, види та значення.

Загальна характеристика продукції та одиниці її виміру. Класифікація продукції за економічним призначенням. Номенклатура та асортимент продукції.

Показники обсягу продукції. Планування виробництва продукції. Визначення попиту на окремі види продукції. Планування виробничої програми підприємства. Ресурсне обґрунтування виробничої програми.

Матеріально-технічне забезпечення. Виробнича потужність підприємства, її визначення. Обчислення потреб у матеріальних ресурсах. Визначення запасів матеріалів.

Поняття «послуги», їх розрахунок. Банківські послуги: депозитні, кредитні, інші послуги, їх показники.

Якість продукції, її оцінка та рівень якості. Конкурентоспроможність продукції, її суть і визначення рівня.

Економічна ефективність підвищення конкурентоспроможності продукції.

Кошторис виробництва. Зміст і методика його обчислення. Собівартість продукції та собівартість окремих виробів. Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Методика обчислення окремих статей калькуляції.

Планування витрат від звичайної діяльності за їх видами: собівартості реалізованих товарів, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат, витрат від фінансової діяльності. Планування загального обсягу та рівня витрат.

Ціни в ринковій економіці, їх види. Ціноутворюючі фактори. Визначення цін на продукцію виробництва. Методи установлення цін: собівартість плюс прибуток, забезпечення фіксованої величини прибутку, за рівнем поточних цін (конкуренції), рівнем попиту тощо.

Узагальнюючі показники ефективності діяльності підприємства. Дохід і прибуток підприємства як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Види прибутку.

Джерела формування доходу та прибутку підприємства відповідно до стандартів бухгалтерського обліку.

Фактори, що впливають на прибуток. Планування прибутку. Рентабельність підприємства, її види та порядок розрахунку.

Економічна безпека підприємства, її суть, мета і функції. Фактори впливу на економічну безпеку підприємства. Сутність реструктуризації підприємства, її завдання та форми. Види реструктуризації та варіанти її проведення. Показники ефективності реструктуризації.

Санація (фінансове оздоровлення) підприємства. Види санації. План санації. Поняття про банкрутство підприємства та причини його виникнення. Неплатоспроможність підприємства. Процедури банкрутства. Ліквідація збанкрутілих підприємств. Семінарське заняття Антикризове управління діяльністю підприємства.

Рекомендована література

Основна

1. Балджи М. Д. Економіка та організація торгівлі: Навч. посіб. / М. Д. Балджи, В. О. Однолько. К. : ФОП Гуляєва В. М., 2021. 344 с.
2. Болтянська Л. О. Економіка та організація торгівлі: курс лекцій / Л. О. Болтянська, Ю. О. Прус, М. А. Терещенко. – Мелітополь: Люкс, 2021. 162 с.
3. Городянська Л. В. Статистика для економістів: Навч. посіб. / Л. В. Городянська, А. І. Сизов; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, військовий ін-т, каф. фінансового забезпечення військ. – К. : [Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка], 2019. 350 с.
4. Економіка підприємства / Л. Л. Лазебник, В. В. Гурочкіна, Л. В. Слюсарєва та ін. ; за заг. ред. Л. Л. Лазебник. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. – 426 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні»; т. 166).
5. Економіка підприємства: Підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Л. Л. Ковальської та проф. І. В. Кривов'язюка. – К. : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
6. Економіка підприємства: Навч. посіб. / О. І. Лисак, Л. О. Андрєєва, Л. О. Болтянська. – Мелітополь : Люкс, 2020. 272 с.
7. Економіка та організація торговельних підприємств: практикум. Навч. посіб. [М. В. Семикіна, Л. Д. Запирченко, С. С. Матієнко та ін.] / за наук. ред. д.е.н., проф. М. В. Семикіної. – Кропивницький : Видавець Лисенко В. Ф., 2020. 212 с.
8. Козирєва О. В. Статистика: Навч. посіб. / О. В. Козирєва, В. О. Федорова. – Х. : Видавництво Іванченка І. С., 2021. 187 с.

Допоміжна

9. Економіка і управління підприємствами у схемах і таблицях: Навч. посіб. / В. І. Куцик, О. І. Кліпкова. – Львів : Вид-во ЛТЕУ, 2020. 316 с.
10. Інформаційні системи та технології: Навч. посіб. – Х. : ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 2020. 207 с.

11. Копитко М. І. Управління інноваціями: Навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни у схемах і таблицях / М. І. Копитко. – Львів : ЛьвДУВС, 2019. 292 с.

12. Мармоза А. Т. Теорія статистики, 2-ге видання. Підручник / А. Т. Мармоза. – К. : ЦУЛ, 2019.

13. Підприємництво. Торгівля. Біржова діяльність: наук.- допом. бібліогр. покажч. / [упоряд. О. В. Олабоді, Т. П. Фесун] ; Нац. ун-т харч. технол., Наук.-техн. б-ка. – К., 2021. 120 с.

14. Юрко І. В. Бізнес-планування в готельно-ресторанному господарстві: Навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення навчальної дисципліни студентами спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа, освітня програма «Готельно-ресторанна справа» ступеня бакалавра / І. В. Юрко, О. М. Михайленко. – Полтава : ПУЕТ, 2019. 123 с.

Інформаційні ресурси

(перелік інформаційних ресурсів)

1. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: mof.gov.ua/uk.

4. Офіційний сайт Державної податкової служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tax.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Рахункової палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rp.gov.ua/home/>

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА (ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ)

Поняття та структура цифрової економіки. Процеси цифрової трансформації у бізнесі. Компоненти та суб'єкти цифрової економіки. Цифрова економіка як двигун інновацій, конкурентоспроможності і економічного розвитку. Основні складові цифрової економіки.

Види продукту/послуги цифрової економіки. BioTech - використання живих організмів і біологічних процесів у виробництві, с/г та медицині із застосуванням високих технологій. NanoTech як міждисциплінарна галузь фундаментальної і прикладної науки. Види нанотехнологій. FinTech – використання технології та інновації, з метою конкурування з традиційними фінансовими організаціями. Legal tech як галузь бізнесу, що спеціалізується на інформаційно-технологічному обслуговуванні професійної юридичної діяльності. InsurTech для ринку страхових послуг. GovTech для урядових організацій. CivicTech як рішення, створені громадськістю для громадськості. RetailTech як технології, що розроблені startup для застосування в сфері торгівлі.

Поняття Big Data. Історія Big Data. Еталонна модель управління Big Data («BDMcube») М. Кауфмана. Визначальні характеристики «V» Big Data. Джерела надходження даних, для яких необхідні методи роботи з Big Data. Властивості Big Data. Напрями роботи з Big Data.

Цілі інформаційної безпеки. Базові категорії теорії шифрування. Базові поняття шифрів та їх різновиди. Засоби і методи захисту електронної пошти. Безпечні поштові сервіси. Захист даних, що передаються та анонімність в інтернеті. Види вірусних програм та захист від вірусів в інтернеті.

Блокчейн як багатофункціональна та багаторівнева інформаційна технологія, яка призначена для надійного обліку різних активів. Технологічні аспекти блокчейн-революції. Відмінності блокчейна від звичних технологій. Блокчейн-транзакція. Криптовалюта як незалежна цифрова валюта.

Сутність і переваги інтернет-маркетингу. Мета та стратегії інтернет-маркетингу. Основні поняття та інструменти Інтернет-маркетингу. Контент-маркетинг як інструмент підвищення лояльності споживачів. Сервіси для

створення блогів. Інбаунд маркетинг як спосіб просування через корисний або цікавий контент. SEO-оптимізація та принципи її роботи.

Зміна ринку праці в епоху цифрової економіки. Технології крауд-фандингу і краудсорсингу як нові економічні технології. Кардинальні зміни на ринках праці, зміни професій. Формування освітнього середовища цифрової економіки. Нові функції, на основі яких можна сформуватися нові моделі університетів дослідницького характеру.

Сутність електронного урядування. Сектори міжсуб'єктної взаємодії в системі електронного урядування: між органами державного управління (G2G), між державою і бізнесом (G2B) і між державою та громадянами (G2C). Очікування та наслідки впровадження електронного урядування в різних сферах. Концепція розвитку електронного урядування в Україні.

Сутність і зміст електронного бізнесу. Головні цілі електронного бізнесу. Властивості електронних продуктів. Переваги та недоліки електронного бізнесу. Форми електронної торгівлі. Найбільш популярні способи оплати покупки через інтернет-магазин. Види електронної торгівлі.

Еволюція розвитку систем штучного інтелекту. Основні характеристики штучного інтелекту. Цілі і види штучного інтелекту. Сфери застосування ШІ.

Рекомендована література

Основна

1. Основи цифрової економіки. Навчальний посібник / за ред. Крисоватий А. І., Гулей А. І., Язлюк Б. О., Лип'яніна-Гончаренко Х. В. та ін. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 274 с.

2. Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. К. : НАУ, 2022. 200 с.

3. Піщуліна О. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Центр Разумкова: Заповіт. 2020. 274 с.

Допоміжна

1. Вінник О. Право цифрової економіки України: навч. посіб. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 270 с.
2. Смарт-промисловість в епоху цифрової економіки: перспективи, напрями і механізми розвитку : монографія / В.П. Вишневський, О.В. Вієцька, О.М. Гаркушенко, та ін.; за ред. акад. НАН України В.П. Вишневського; Ін-т економіки пром-сті. Київ : НАН України. 2018. 192 с.
3. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешпака. К., 2017. Ч 2: Електронне урядування: основи та стратегії реалізації / А.І. Семенченко, А.О. Серенок. К.: ФОП Москаленко О.М. 2017. 72 с.
4. Oleksandr Levchenko, Anna Levchenko, Roman Kolisnichenko, Marat Tsumariiev, Andriy Zaverbny. Formation of a Model of Legal Protection of Competitive Advantages in the System of Innovation Management of Sustainable Development and Planning. International Journal of Safety and Security Engineering . Vol. 18, No. 4, April, 2023. P. 1227-1233. DOI: <https://doi.org/10.18280/ijstdp.80427> (SCOPUS)
5. О.М. Левченко, М.О. Вовк, Н.І. Юрченко, А.Р. Гаврилюк. Діагностика системи управління фінансово-економічною безпекою конкурентоспроможних підприємств агропродовольчої сфери в умовах цифровізації / Агросвіт №4 (2024). С.22-30.
6. Левченко О.М., В'юнник О.В. Міжнародні компаратори передумов регулювання розвитку ІТ-сфери України в умовах євроінтеграції. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2023. № 2 (128). С.19-28. (Категорія «Б»).
7. Левченко О.М., В'юнник О.В. Особливості розвитку ІТ сфери в контексті цифрової трансформації економіки України. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки, 2023. Випуск 69. С.15-24. (Категорія «Б»).

8. Левченко О.М., Ткачук О.В. Особливості застосування smart-підходу під час розробки стратегій соціально-економічного розвитку територій. Центральнуукраїнський науковий вісник. Економічні науки, вип. 3(36). Кропивницький: ЦНТУ, 2019. URL: [http://economics.kntu.kr.ua/archive/3\(36\)/36_Levchenko.html](http://economics.kntu.kr.ua/archive/3(36)/36_Levchenko.html) (Категорія «Б»)
9. Левченко О. М., Криворотенко А. В. Теоретичні підходи щодо визначення сутності трансферу освітніх знань у системі вищої освіти. Центральнуукраїнський науковий вісник. Економічні науки : зб. наук. пр. Кропивницький : ЦНТУ, 2019. Вип. 2 (35). С. 32-40. <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/9128> (Категорія «Б»)
10. Левченко О. М., Аль-Газалі А. Новітні форми та національні моделі регулювання фундаментальними науковими дослідженнями. Центральнуукраїнський науковий вісник . Економічні науки. 2020. Вип. 5. С. 9-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2020_5_3 (Категорія «Б»)
11. Левченко О. М., В'юник О. В. Механізми активізації зовнішньоекономічної діяльності інноваційно-інтегрованих структур. Центральнуукраїнський науковий вісник. Економічні науки. 2020. Вип. 5. С. 152-162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2020_5_16. (Категорія «Б»)
12. Левченко О.М., Музиченко А.С. Сучасний інструментарій менеджменту в умовах інноваційних змін. Центральнуукраїнський науковий вісник. Економічні науки : зб. наук. пр. Кропивницький: ЦНТУ, 2021 Вип. 7 (40). С. 150-155 (Категорія «Б»)
13. Левченко О.М., Левченко А.О., Немченко Т.А. Захист комерційної таємниці в контексті стратегічного управління економічною безпекою організації в умовах цифровізації економіки. Центральнуукраїнський науковий вісник. Економічні науки : зб. наук. пр. Кропивницький: ЦНТУ, 2021. Вип. 7 (40). С. 20-30 [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2021.6\(39\)](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2021.6(39)) (Категорія «Б»)
14. Nahla Sadek, Noha kamal, Dalia Shehata. Internet of Things based smart automated indoor hydroponics and aeroponics greenhouse in Egypt. Ain Shams Engineering Journal. Vol. 15, Issue 2, February 2024, 102341.

15. Limna, P., Kraiwanit, T., & Siripipatthanakul, S. (2022). The growing trend of the digital economy: A review article. International Journal of Computing Sciences Research. Advance online publication. doi: 10.25147/ijcsr.2017.001.1.106

16. Adnan Sose, Nicolás Tascon & Anders Viemose. Taxation of the digital economy. 2023 South Centre/Geneva Graduate Institute. p. 44.

Інформаційні ресурси

1. Інтернет-портал для управлінців Менеджмент.com.ua. URL: <http://www.management.com.ua/hrm/motivation.php>.
2. Сайт електронної бібліотеки. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-2031.html>.
3. Сайт Міністерства цифрової трансформації України. URL : <https://thedigital.gov.ua/>
4. Сайт Освіта. Дія. URL : <https://osvita.diia.gov.ua/courses/email-marketing>.

СТРАХУВАННЯ

Необхідність та сутність категорії страхового захисту, методи його забезпечення. Економічна необхідність та сутність страхування. Страхування як економічна категорія та його ознаки. Функції страхування як економічної категорії. Принципи страхування

Класифікація страхування, її значення. Класифікаційні ознаки. Класифікація страхування за об'єктами. Поняття галузей страхування. Форми страхування та їх особливості. Класифікація страхування в Україні для цілей ліцензування (з урахуванням міжнародного досвіду).

Поняття ризику у в страхуванні. Класифікація ризиків. Ознаки ризику, придатного для страхування. Оцінка страховиком ризику і визначення доцільності його страхування.

Поняття страхового ринку. Класифікація страхових ринків. Внутрішня структура страхового ринку. Суб`єкти страхового ринку. Договір страхування та його зміст. Страховик і страхувальник: взаємовідносини між ними.

Основні типи страхових організацій (господарське товариство, товариство взаємного страхування, організація типу Lloyds та їх характеристика. Організаційно-правовий статус страховиків в Україні. Ресурси страхової компанії.

Правове забезпечення страхової діяльності в Україні. Регулювання страхового ринку. Необхідність та методи державного регулювання страхової діяльності в Україні. Державний наглядовий орган у сфері страхування в Україні, його функції та задачі. Необхідність та умови ліцензування страхової діяльності в Україні.

Страхування життя та його основні види. Обов`язкові види особистого страхування в Україні та їх значення.

Сучасний стан майнового страхування в Україні. Страхування майна громадян: особливості та основні види. Страхування майна юридичних осіб: особливості та основні види. Особливості страхування засобів транспорту. Особливості страхування майна сільськогосподарських підприємств.

Страхування цивільної відповідальності та його сутність. Страхування професійної відповідальності та його сутність. Страхування відповідальності за забруднення довкілля. Обов`язкові види страхування відповідальності в Україні та їх значення. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів в Україні. Міжнародна система “Зелена картка” та її значення. Добровільна форма страхового захисту громадян: зміст і значення.

Основні поняття і терміни, що використовуються у перестрахованні. Поняття власного утримання у перестрахованні та чинники, що обумовлюють його обсяг. Сутність співстрахування та механізм його дії.

Особливості страхування як сфери бізнесу. Доходи страховика від страхової діяльності, їх склад. Витрати страховика, їх склад. Фактори росту прибутку. Оподаткування страхових компаній України.

Сутність і значення платоспроможності страхової компанії. Запас платоспроможності та його визначення.

Рекомендована література

Законодавчі акти

1. Закон України «Про страхування». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2023, №№12-13, ст.28). Із змінами, внесеними згідно із Законами <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4017-20#n3759>,

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

2. Закон України “Про недержавне пенсійне забезпечення”. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 47-48, ст.372. Із змінами, внесеними згідно із Законами; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4017-20#n2>, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text>

3. Закон України “Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів”. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2024, №№ 37, 38, ст.238) {Із змінами, внесеними згідно із Законами.№ 4170-ІХ від 19.12.2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-20#n781>.

4. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 лип. 2001 р. № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/435-15>.

6. Методика формування резервів із страхування життя : затверджена розпорядженням Державної комісії, з регулювання ринків фінансових послуг України від 27 січн. 2004 р. № 24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0198-04?lang=ru>.

7. Методика формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя затверджена розпорядженням Державної комісії

з регулювання ринків фінансових послуг України від 17 груд. 2004 р. № 3104.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05>.

8. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вер. 2008 р. № 514-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.

9. Вимоги до організації і функціонування системи управління ризиками у страховика : затверджені розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 4 лют. 2014 р. №295. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0344-14>.

10. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2 бер. 2015 р. № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.

11. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів) : затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 7 груд. 2016 р. № 913. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/913-2016-%D0%BF>.

12. Додаткові вимоги до договорів страхування життя : затверджені розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 1 черв. 2017 р. № 2172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-17>.

13. Вимоги до методики розрахунку викупної суми за договором страхування життя : затверджені розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 14 лист. 2017 р. № 4258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0101-18>.

14. Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика : затверджене розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 7 черв. 2018 р. № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/z0782-18>.

Основна

1. Безугла В. О., Постіл І. І., Шаповал Л. П. Страхування: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 582 с.
2. Говорушко Т. А., Стецюк В. М. Страхування: навч. посіб. За ред. Т. А. Говорушко. Львів: Магнолія 2006, 2014. 328 с.
3. Горбач Л. М., Кадебська Е. В. Страхування : Підручник. Київ : Кондор, 2016. 544 с.
4. Журавка О.С., Бухтіарова А.Г., Пахненко О.М. Страхування : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
5. Журавльова Т. О., Дем'янчук М. А. Страхування : навч. посіб. Одеса, 2017. 296 с.
6. Плиса В.Й. Страхування: Підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. Київ : Каравела, 2019. 512 с.
7. Попова Л.В., Марич М.Г., Федішин М.П. Міжнародне страхування: навч. посіб. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2019. 184 с.
8. Русул Л.В. Ризик-менеджмент у страхуванні: навч. посіб. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2018. 83 с.
9. Русул Л.В., Федішин М.П., Лаврук Н.А. Страхування: від теорії до практики: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2018. 288 с.
10. Страхування : Підручник. За ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання, 2008. 1019 с.
11. Страхування : практикум: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. За ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання, 2011. 607 с.
12. Терещенко Т.Є., Заволока Л.О., Пономарьова О.Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях) : навч. посіб. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с.
13. Ткаченко Н. В. Страхування: навч. посіб. Київ: ЛіраК, 2007. 376 с.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Суть і цілі економічної безпеки. Індикатори економічної безпеки держави.

Концепція національної безпеки України. Національні інтереси та загрози економічній безпеці України

Кримінологічне визначення поняття та ознак економічної злочинності. Нелегальний ринок як сфера економічних злочинів. Відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом.

Запобігання «відмиванню» грошей. Політика «знай свого клієнта». Програма внутрішньої відповідності. Офшорні юрисдикції.

Види державного і недержавного контролю для запобігання економічній злочинності. Визначення поняття «корупція». Вплив корупції на українське суспільство і державу. Корупційні злочини і корупційна злочинність. Адміністративно-правова відповідальність за корупційні діяння. Заходи протидії корупції. Поняття «тіньової економіки». Причини глобалізації тіньових відносин в Україні. Поняття, структура та методи оцінювання обсягів тіньової економіки в наукових розробках вітчизняних і західних вчених. Складові тіньової економіки.

Поняття конкуренції та недобросовісної конкуренції у сфері економічної безпеки держави.

Бенчмаркінг – загроза підприємництву як суб'єкту національних інтересів держави.

Кримінологічне визначення поняття та ознак економічної злочинності. Нелегальний ринок як сфера економічних злочинів. Відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом. Офшорні юрисдикції. Запобігання «відмиванню» грошей. Фінансовий моніторинг. Види державного і недержавного контролю для запобігання економічній злочинності.

Недобросовісна конкуренція як загроза економічній безпеці держави. Поняття конкуренції та недобросовісної конкуренції у сфері економічної безпеки держави. Кримінальна відповідальність за шпигунство.

Основні поняття у сфері системи економічної безпеки держави.

Сировинно-ресурсна безпека держави. Внутрішні та зовнішні складові сировинно-ресурсної безпеки держави. Унікальність сировинно-ресурсної безпеки України.

Енергетична безпека. Складові енергетичної безпеки. Системи індикаторів для оцінювання рівня енергетичної безпеки України. Загрози енергетичній системі України. Екологічна безпека, як складова національної безпеки України. Міжнародні зусилля країн у підтримці клімату та збереженні екосистеми. Організації, що займаються питаннями екологічної безпеки. Концепція стійкого розвитку як універсальний механізм досягнення економіко-екологічної безпеки.

Фінансова безпека. Поняття, структура та сутність фінансової безпеки держави. Механізм і засади фінансової безпеки держави. Бюджетна та валютна безпеки як складові фінансової безпеки України. Аналіз стану боргової безпеки України. Грошово-кредитна політика як складова фінансової безпеки держави. Грошово-кредитна політика як складова фінансової безпеки держави.

Воєнно-економічна безпека. Сучасні реалії міжнародних економічних та військово-політичних відносин. Загальний (глобальний) критерій воєнно-економічної безпеки.

Продовольча безпека. Поняття, специфіка вимог і основні фактори продовольчої безпеки держави. Сучасний стан продовольчої безпеки України, і напрями забезпечення продовольчої безпеки України.

Соціально-демографічна безпека. Поняття демографічної безпеки держави. Класифікація загроз демографічній безпеці. Інституційна складова демографічної безпеки держави. Аналіз показників демографічної безпеки держави. Поняття соціальної безпеки держави. Класифікація загроз соціальній безпеці. Аналіз показників соціальної безпеки держави. Сутність продовольчої безпеки, об'єкти та суб'єкти продовольчої безпеки. Інституційне забезпечення продовольчої безпеки. Аналіз показників продовольчої безпеки. Особливості забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану. Державні резерви.

Екологічна безпека. Причини загострення глобальних екологічних проблем. Технологічний аспект забезпечення екологічної безпеки.

Поняття зовнішньоекономічної безпеки України. Членство України у міжнародних організаціях. Експортна безпека України. Імпортна безпека України. Особливі загрози безпеці України у сфері зовнішньоекономічної безпеки. Фінансові кризи як основні загрози економіки країн. Вплив глобалізації на економічну безпеку вітчизняних суб'єктів господарювання та на національну економіку в цілому.

Суб'єкти гарантування національної безпеки держави. Загальнодержавне забезпечення економічної безпеки.

Інституційні основи системи економічної безпеки. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року. Характеристика структур по забезпеченню економічної безпеки національної економіки: Рада національної безпеки й оборони України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів, Міністерство економічного розвитку і торгівлі. Недержавні суб'єкти забезпечення економічної безпеки держави. Механізм забезпечення економічної безпеки держави та її вплив на стратегію забезпечення економічної безпеки підприємства.

Особливі загрози безпеці України у сфері зовнішньо-економічної діяльності. Поняття зовнішньоекономічної безпеки України. Членство України у міжнародних організаціях. Експортна безпека України. Імпортна безпека України. Особливі загрози безпеці України у сфері зовнішньоекономічної безпеки. Фінансові кризи як основні загрози економіки країн. Вплив глобалізації на економічну безпеку вітчизняних суб'єктів господарювання та на національну економіку в цілому

Рекомендована література

Основна

1. Вашай, Ю. В., Дорошенко, О. О. Гармонізація інформаційно-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою держави в умовах військовополітичної нестабільності. Рівне: НУВГП, 2020. 110 с.

2. Економічна безпека держави: навчально-методичний посібник / Живко З.Б., Черевко О.В., Копитко М.І., Зачосова Н.В., Живко М.О., Серета В.В., Занора В.О., Бієвець А.В.; за ред. Живко З.Б. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 240 с.

3. Економічна безпека : навч. посібник. / укл. Н.С. Іванова / Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. маркетингу, менеджменту та публ. адміністрування. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. 139 с.

4. Карлін М. Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. Луцьк : Кондор. 2020. 416 с

5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин : Конвенція від 20.12.1988. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096.

6. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму : Конвенція від 16.05.2005. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948.

7. Конституція України : Конституція від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

8. Концепція економічної безпеки України / кер. проекту В. М. Геєць. К. : Логос, 1999. 56 с.

9. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) : Конвенція від 27.01.1999 № ETS173. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text

10. Кримінальний кодекс України : Кодекс від 05.04.2001 № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

11. Корчевська Л. О. Міжнародний досвід формування інституціонально-правової основи безпекознавства. URL: http://iepjournals.com/journal/24/2016_4_Korchevska.pdf.

Допоміжна

1. Адміністративно-правове забезпечення протидії тінізації економіки : навч. посіб. / С. В. Білан, В. Я. Мацюк, О. П. Рябченко, О. В. Тильчик, В. В. Тильчик ;

Держ. фіскальна служба України, Ун-т держ. фіскальної служби України. К., 2019. 245 с.

2. Ангелко І. В. Тіньова діяльність у господарській системі України: монографія. Дрогобич: Посвіт, 2020. 232 с.

3. Барановський О. Визначення показників економічної безпеки / О. Барановський Економіка. Фінанси. Право. 2019. № 8. С. 14–16.

4. Варналій З. С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації: монографія. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Знання України, 2020. 423 с.

5. Герасименко О. М. Концептуальні основи ефективної інтеграції управління ризиками у процесі забезпечення економічної безпеки підприємств як складової фінансової безпеки держави // Управлінський аспект забезпечення фінансової безпеки України : монографія / за ред. О. В. Черевка Черкаси : Чабаненко Ю.А. Черкаси, 2018. С. 85-103.

6. Герасименко О. М. Порівняльний аналіз методів та програмних методик ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків у забезпеченні економічної безпеки підприємства // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Випуск 6(18). С. 109-113.

7. Грищенко О. Проблеми боротьби із «відмиванням брудних коштів» // Молодий вчений. 2015. № 2(17). URL : <http://www.justinian.com.ua/>

8. Економічна безпека та фінансові розслідування: концепти, прагматика, інструментарій забезпечення : колективна монографія. / За заг. ред. д.е.н., доц. Вівчар О.І. Тернопіль: Економічна думка, 2019. 395 с. URL: <https://shorturl.cusu.edu.ua/q6>.

9. Інформаційне та обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: навч. посіб. / О.М. Левченко, Н.С. Шалімова, Т.І. Грінка, О.В. Сторожук, Кропивницький: ЦНТУ, 2022. 190 с.

10. Коженювські Л. Управління безпекою Актуальні проблеми економіки. 2019. №1 (31). С. 147-154.

11. Корпоративне управління в системі економічної безпеки : навч. посібник / З. Б. Живко, О. Р. Святюк, М. І. Копитко ; за заг. ред. З. Б. Живко. Львів : ЛьВДУВС, 2018. 456 с.

12. Левченко О. М., Аль-Газалі А. Новітні форми та національні моделі регулювання фундаментальними науковими дослідженнями. Центральнoукраїнський науковий вісник . Економічні науки. 2020. Вип. 5. С. 9-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2020_5_3 (Категорія «Б»)

13. Тінізація економіки та інтелектуальної економіки як загроза національній безпеці країни та їх детінізація: монографія / О. Б. Бутнік-Сіверський, О. П. Петренко / за наук. редакцією д.е.н., проф. Бутнік-Сіверського О. Б. 2020. 108 с.

14. Oleksandr Levchenko, Anna Levchenko, Roman Kolisnichenko, Marat Tsumariiev, Andrij Zaverbny. Formation of a Model of Legal Protection of Competitive Advantages in the System of Innovation Management of Sustainable Development and Planning. International Journal of Safety and Security Engineering . Vol. 18, No. 4, April, 2023. P. 1227-1233. DOI: <https://doi.org/10.18280/ijssp.180427> (SCOPUS).

15. Hisham Jadallah Mansour Shakhathreh¹, Farouq Ahmad Faleh Alazzam¹, Iryna Bosak , Viktoriia Homolskay , Lesia Sai and Oleksandr Levchenko The Structure of the Mechanism for the Development of Commercial Law in the Context of Ensuring the Economic Security of an Enterprise: Countering Financial Risks // Review of Economics and Finance, 2023, 21, С. 2699-2705 (<https://refpress.org/ref-vol21-a291/>).

16. François CHIMITS, Conor McCaffrey, Juan Mejino Lopez, Niclas Frederic Poitiers, Vincent Vicard, Pauline Wibaux (2024) European Economic Security: Current practices and further development (<https://shorturl.cusu.edu.ua/q7>)

17. Business Council of Canada, “Economic Security is National Security: The Case for an Integrated Canadian Strategy,” September 7, 2023 (<https://www.thebusinesscouncil.ca/report/economic-security-is-national-security/>)

18. Nanto, D.: Economics and National Security: Issues and Implications for U.S. Policy. Congressional Research Service. <https://www.fas.org/sgp/crs/natsec/R41589.pdf>. Last accessed 06 Aug 2022.

19. Шаров О. М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи : монографія. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ : НІСД, 2019. 560 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL : www.me.gov.ua.
2. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL : <http://www.minjust.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: URL: <http://portal.rada.gov.ua>.
5. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control>.
6. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
7. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://nplu.org>.

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Фінансово-господарська діяльність підприємства як об'єкт аналітичного дослідження. Сутність, місце та роль аналізу господарської діяльності в системі управління підприємством. Предмет, об'єкти, суб'єкти, завдання та функції аналізу господарської діяльності. Типологія видів економічного аналізу. Класифікація видів аналізу. Сутність стратегічного аналізу. Сутність та основні етапи проведення функціонально-вартісного аналізу. Особливості проведення бенчмаркінгу (конкурентного аналізу).

Види інформації, що використовуються в аналітичних дослідженнях. Класифікація і групування інформаційних джерел. Основні вимоги до

аналітичної інформації. Методи перевірки достовірності інформації. Етапи аналітичного дослідження та його виконавці. Планування та зміст аналітичної роботи. Оформлення результатів аналізу господарської діяльності. Організація аналітичних досліджень в умовах застосування інформаційних технологій

Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства. Методика аналізу активів підприємства. Вертикальний та горизонтальний аналіз активів підприємства. Аналіз необоротних активів (основного капіталу). Аналіз оборотних активів (оборотного капіталу). Аналіз запасів підприємства. Аналіз дебіторської заборгованості. Аналіз грошових активів підприємства. Аналіз джерел утворення майна підприємства. Структура пасивів балансу та основні напрями їх аналізу. Аналіз власного капіталу. Аналіз зобов'язань. Аналіз використання банківського кредиту. Аналіз кредиторської заборгованості підприємства. Аналіз фінансової стійкості підприємства. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства. Аналіз ділової активності підприємства

Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Аналіз фінансових результатів за видами діяльності підприємства. Факторний аналіз валового та операційного прибутку. Маржинальний аналіз фінансових результатів (рівня беззбитковості) діяльності підприємства. Аналіз виробничого і фінансового левериджу. Аналіз рентабельності (прибутковості) діяльності підприємства. Декомпозиційний аналіз прибутковості діяльності на основі моделей Дюпона. Аналіз показників ринкової активності підприємства. Аналіз використання чистого прибутку та дивідендної політики підприємства. Використання сучасних технологій стратегічного аналізу ефективності діяльності підприємства.

Економічна сутність грошових потоків, їх види та завдання аналізу. Аналіз структури та динаміки грошових потоків за видами діяльності підприємства. Аналіз синхронності та рівномірності грошових потоків. Аналіз збалансованості грошових потоків та оцінка їх достатності. Аналіз ліквідності грошового потоку. Аналіз ефективності управління грошовими потоками.

Сутність антикризового управління та роль аналізу у діагностиці банкрутства підприємства. Формування системи аналітичних індикаторів оцінки загрози банкрутства. Методи оцінки економічної безпеки підприємства (індикаторний, ресурсно-функціональний, підхід на основі теорії ризиків, програмно-цільовий). Використання результатів аналізу основних характеристик об'єктів господарської діяльності та фінансового стану при оцінюванні рівня економічної безпеки. Рейтингова оцінка підприємства за показниками прибутковості, ефективності управління, ділової активності, ліквідності і ринкової стабільності. Аналіз та діагностика ймовірності банкрутства підприємства. Рейтингова оцінка підприємства за показниками прибутковості, ефективності управління, ділової активності, ліквідності і ринкової стабільності. Розробка системи заходів щодо стабілізації фінансового стану підприємства та використання фінансових резервів. Основні підходи до розробки прогнозованої фінансової звітності з метою визначення резервів. Розробка системи заходів щодо стабілізації фінансового стану підприємства, використання фінансових резервів та забезпечення його економічної безпеки.

Сутність і роль стратегічного аналізу в обґрунтуванні ринкових можливостей підприємства. Маркетинговий аналіз концентрації ринку та напрями вивчення діяльності конкурентів підприємства. Аналіз конкурентної позиції та конкурентоспроможності підприємства. Оцінювання місткості ринку та вивчення попиту на продукцію підприємства на основі маркетингового аналізу. Аналіз структури ринків збуту продукції. Аналіз цінової політики підприємства. Аналітичне обґрунтування обсягів виробництва та асортиментної політики підприємства

Сутність бізнес-процесів, їх види, значення та завдання аналізу. Аналіз процесу матеріально-технічного постачання. Аналіз процесу виробництва продукції. Сутність аналізу процесу виробництва, його значення, завдання та інформаційне забезпечення. Аналіз динаміки виробництва продукції та виконання виробничої програми за обсягами, асортиментом і ритмічністю випуску продукції. Аналіз якості продукції. Аналіз конкурентоспроможності

продукції. Аналіз процесу реалізації продукції (робіт, послуг). Аналіз динаміки обсягів реалізації продукції та виконання бюджету продажу. Структурно-динамічний аналіз доходів підприємства. Факторний аналіз доходів підприємства від реалізації продукції та інших видів звичайної діяльності. Аналіз виконання договірних зобов'язань. Аналіз каналів збуту продукції. Аналіз ділового партнерства. Аналіз зовнішньоекономічної. Аналіз процесу розрахунків з покупцями і замовниками. Аналіз інноваційного розвитку підприємства. Види інновацій, мета, завдання та інформаційні джерела аналізу. Аналіз інноваційної активності підприємства. Аналіз ефективності інновацій

Економічна сутність ресурсів підприємства, їх види та класифікація. Зміст, завдання та основні напрями аналізу ресурсного потенціалу підприємства. Аналіз персоналу підприємства. Зміст, завдання та інформаційне забезпечення аналізу. Аналіз складу, структури та забезпеченості підприємства кадрами. Аналіз якісного складу і рівня кваліфікації персоналу. Аналіз використання робочого часу. Аналіз продуктивності праці. Аналіз трудомісткості продукції. Узагальнюючі показники ефективності роботи персоналу. Аналіз оплати праці персоналу. Аналіз умов праці та соціального розвитку колективу підприємства. Аналіз основних засобів і нематеріальних активів. Зміст, завдання та інформаційне забезпечення аналізу. Аналіз місця основних засобів у структурі активів підприємства. Аналіз складу, структури, руху та технічного стану основних засобів. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами. Аналіз повноти використання основних засобів. Аналіз використання виробничих потужностей. Аналіз ефективності використання основних засобів. Аналіз нематеріальних активів Аналіз наявності та використання матеріальних ресурсів. Зміст, завдання та інформаційне забезпечення аналізу. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. Аналіз використання матеріальних ресурсів. Комплексний аналіз ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства.

Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу витрат підприємства. Аналіз структури та динаміки витрат за статтями й елементами.

Факторний аналіз собівартості реалізованої продукції. Аналіз витратомісткості продукції. Аналіз прямих витрат операційної діяльності. Аналіз загальнопромислових, адміністративних і збутових витрат. Аналіз собівартості окремих видів продукції.

Рекомендована література

Основна

1. Аналіз господарської діяльності / Г. Даценко, Н. Коцеруба, І. Крупельницька, О. Кудирко, І. Лобачева. Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Вінниц. торг.-екон. ін-т. Вінниця, 2021. 416 с. укр.
<https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=27776.pdf>.

2. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко М. І. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Мелітополь: Люкс, 2021. 260 с.

3. Приймак С. В. Аналіз господарської діяльності. Практикум : навч. посіб. Львів : Ліга Прес, 2022. 264 с.

4. Кіндрацька Г.І., Загородній А.Г., Кулиняк Ю.І. Аналіз господарської діяльності: підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 320 с.

5. Кіндрацька Г.І., Загородній А.Г., Кулиняк Ю.І. Аналіз господарської діяльності: підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. 320 с.

6. Яців І.Б. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. / І.Б. Яців, В.В. Липчук, Н.І. Райтер. Львів: Ліга-прес, 2021. – 238 с.

Допоміжна

1. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / за заг. ред.. І.В. Сіленко, Т. Д. Косової. – К. : «Центр учбової літератури», 2021. 384с.

2. Адлер, О. О. А31 Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник / О. О. Адлер, О. Й. Лесько. Вінниця : ВНТУ, 2019. 118 с.

3. Бойко Л.О. Організація та методика економічного аналізу : навч. посіб. для бакалаврів всіх напрямів підготовки. Одеса, ОДЕУ. 2021. 351 с.

4. Косова Т.Д. та ін. Організація і методика економічного аналізу. Навч. посіб. / Косова Т.Д., Сухарєв П.М., Ващенко Л.О. та ін. К. - Центр учбової літератури, 2021. 528 с.

5. Серединська В.М., Економічний аналіз: навч. посіб. / В.М.Серединська, О.М.Загородна, Р.В.Федорович. Тернопіль: Видавництво Астон, 2020. 623 с.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>

2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua>

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Офіційний сайт Державної податкової служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tax.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mof.gov.ua/uk>

ПРОГНОЗУВАННЯ ТА АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Суть і значення прогнозування та аналізу у сучасних умовах та їх роль прогнозування у прийнятті управлінських рішень. Міжнародний досвід прогнозування та його застосування в Україні: аналіз державної системи прогнозування економічного та соціального розвитку та порівняння з іноземними моделями.

Опис предмета дослідження. Інформаційна база для прогнозування. Вхідні параметри прогнозних моделей. Ключові показники для прогнозування. Основні етапи прогнозування: визначення цілей, вибір методів, аналіз результатів. Принципи та методологічні підходи до прогнозування: нормативний, пошуковий, адаптивний; види прогнозів.

Методи прогнозування: кількісні (екстраполяція, регресійний аналіз, економетричне моделювання), якісні (експертні оцінки, сценарне прогнозування, метод Дельфі), комбіновані підходи до прогнозування соціально-економічних процесів. Основи аналізу соціально-економічних процесів: поняття соціально-економічного процесу (сутність, структура, динаміка), інструменти аналізу (статистичні методи, SWOT-аналіз, PEST-аналіз, системний підхід), роль аналізу в оцінці поточного стану та прогнозуванні розвитку економіки.

Використання сучасних інформаційних технологій: програмне забезпечення для аналізу та прогнозування (Qlik Sense), візуалізація даних та інтеграція великих даних (Big Data) у процеси аналізу та прогнозування за допомогою Qlik Sense.

Визначення часового ряду та його ключових особливостей. Основні задачі, що вирішуються при моделюванні часових рядів. Умови правильного застосування математичних методів для аналізу та побудови моделей часових рядів. Характеристики, що описують динаміку часового ряду. Розподіл компонент часового ряду на систематичні та випадкові складові. Поняття стаціонарності часового ряду та її значення для моделювання. Методи перевірки стаціонарності часових рядів. Основні типи нестаціонарності часових рядів і методи їх ідентифікації.

Методика побудови кривої для апроксимації даних. Основні типи кривих, що використовуються для підгонки: поліноміальні тренди другого та третього ступенів, експоненційні, логарифмічні, степеневі, гіперболічні, логістичні та сімейство S-подібних кривих. Оцінка моделей за допомогою коефіцієнта детермінації та інших критеріїв. EX POST аналіз як метод імітації прогнозного процесу. Особливості наївної моделі прогнозування. Методи усунення тренда в часових рядах. Моделі згладжування для часових рядів без тренда: метод ковзного середнього, експоненційно зваженого ковзного середнього, комбіновані моделі, а також визначення початкових значень для таких моделей. Адаптивні моделі динаміки (згладжування): моделі Холта, Брауна та Холта-Уінтерса.

Методи, розроблені для прогнозування часових рядів: Трігга, Трігга-Ліча та Чоу. Аналіз сезонності за допомогою спеціальних моделей.

Регресійний аналіз як найпоширеніший статистичний метод для прогнозування соціально-економічних процесів. Залежна та незалежна змінні. Випадкові величини. Нормальний та рівномірний розподіл та його характеристики. Основи статистичного моделювання. Лінійне рівняння регресії, множинна лінійна регресія, нелінійна регресія, логістична регресія (для прогнозування якісних ознак). Етапи регресійного аналізу.

Прогнозування в умовах невизначеності: тест рекурсивної оцінки коефіцієнтів регресії; тест рекурсивної оцінки значень Y ; тест рекурсивної оцінки помилок регресії. Застосування матриць до моделі лінійної регресії. Основні властивості множинної регресії. Мультиколінеарність. Застосування регресійного аналізу у соціально-економічному прогнозуванні. Переваги та обмеження регресійного аналізу:

ARIMA-моделі (AutoRegressive Integrated Moving Average) – потужний інструмент статистичного аналізу для прогнозування часових рядів. Ідентифікація моделі, оцінка параметрів, прогнозування, перевірка адекватності моделі Авторегресійні моделі. Моделі із ковзним середнім. Моделі із авторегресією і ковзним середнім. Авторегресійні інтегральні моделі із ковзним середнім. Метод Діккі-Фуллера. Методологія прогнозування Бокса-Дженкінса. Застосування ARIMA-моделей у соціально-економічних прогнозах: прогнозування макроекономічних показників (ВВП, інфляція, безробіття та ін.), прогнозування продаж, фінансових ринків, цін на акції, обмінні курси; прогнозування демографічних показників щодо народжуваності, смертності та міграційних процесів. Переваги використання (гнучкість, простота, висока точність прогнозів) та обмеження ARIMA-моделей (лінійність, стаціонарність та нездатність враховувати зовнішні фактори).

Сутність та класифікація експертних методів. Взаємозв'язок невизначеності та експертних оцінок. Методи індивідуального (прямі та непрямі) та колективного експертного оцінювання (метод Дельфі, мозкової атаки, метод

комісій). Методика Дельфі як інструмент отримання експертних оцінок. Вибір та формування складу експертів. Організація процесу та проведення експертних опитувань. Розрахунок кількості показників і параметрів експертних оцінок. Оцінювання ступеня узгодженості думок експертів. Аналіз отриманих результатів експертного опитування. Застосування експертних оцінок у моделі бінарного вибору. Методи аналізу та оцінки моделей бінарного вибору. Моделі множинного вибору як інструмент прогнозування за допомогою експертного оцінювання.

Змістовна інтерпретація параметрів і характеристик моделі. Оцінка статистичної надійності моделі через порівнянням фактичних значень із прогнозованими; критерії: середня абсолютна помилка (MAE), середня квадратична помилка (MSE), коефіцієнт детермінації (R-квадрат). Побудова інтервалів прогнозу. Критерії визначення якості прогнозу. Методи надання моделям статистичної надійності: перевірка на автокореляцію, гетероскедастичність, мультиколінеарність. Інтегровані критерії точності прогнозу. Прогнозування та аналіз на основі побудованих моделей.

Прогнозування міжгалузевих взаємозв'язків. Інструменти прогнозування розвитку галузей: метод прогнозування економічного зростання, метод прогнозування по частці в загальному об'ємі промислового підприємства, галузевий прогноз по ринках збуту продукції. Моделювання міжрегіональних взаємозв'язків за допомогою системи "витрати – випуск". Прогнозування динаміки розвитку національного економічного комплексу. Прогнозування валового національного продукту. Лінійна виробнича функція. Модель Кобба-Дугласа. Виробничі функції з урахуванням екзогенного науково-технічного прогресу. Глобальні тренди та світові перспективи. Моделі світового розвитку: Модель Кіршена циклів кон'юнктури, Форрестера та Медоузу – модель "Світової динаміки" та прогнози обмеженості ресурсів, Месаровича та Пестеля - модель багаторівневої системи світу.

Рекомендована література

Основна

1. Галушак М. П., Галушак О. Я., Кужда Т. І. Прогнозування соціально-економічних процесів: навчальний посібник для економічних спеціальностей. – Тернопіль: ФОП Паляниця, 2021. – 160 с.
2. Домарадзька Г.С., Гладун Т.М., Фещур Р.В. Прогнозування і макроекономічне планування: навчальний посібник. Львів : Видавництво "Магнолія 2006". 2021. 210 с.
3. Жуковська О.А. Прогнозування соціально-економічних процесів: Комп'ютерний практикум [Електронний ресурс]: навчальний наочний посібник для студентів спеціальностей 051 «Економіка». Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 100 с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/48211>
4. Прогнозування соціально-економічних процесів : конспект лекцій / уклад.: О. В. Шебаніна та ін. Миколаїв : МНАУ, 2022. 95 с.
5. Лозовська Л.І., Бандоріна Л.М., Савчук Л.М., Удачина К.О. Прогнозування соціально-економічних процесів : навчальний посібник. Дніпро : УДУНТ, 2022. 146 с.
6. Bigga Thomas. Predictive Analytics im Multiprojektmanagement: Entwicklung eines Forecasting-Modells im Anlagenbau. Stuttgart : Institut für Baubetriebslehre, 2019. 165 с.

Додаткова

1. Актуальні проблеми прогнозування розвитку соціально-економічних систем: монографія / О.І. Черняк [та 75 інших] / за редакцією О.І. Черняка, П.В. Захарченка. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2019. 383 с.
2. Бідюк П.І., Романенко В.Д., Тимошук О.Л. Аналіз часових рядів [Електронний ресурс]: навчальний посібник. Київ: НТУУ «КПІ», 2010. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/862>

3. Буртняк І.В., Малицька Г.П. Прогнозування економічних і соціальних процесів: навч. посіб. - Київ; 2019. – 131 с.
4. Гуськова В.Г. Методи і моделі інтелектуального аналізу даних для оцінювання фінансових ризиків : дис. докт.філос. : 122. Київ. 2020. 197 с.
5. Ковальчук О.Я. Математичне моделювання та прогнозування в міжнародних відносинах: підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 411 с.
6. Статистичне моделювання та прогнозування: підручник А.М. Єріна, Д.Л. Єрін К.: КНЕУ, 2014. 348 с.
7. Назаренко О. М. Моделювання та прогнозування нестационарних часових рядів / О. М. Назаренко, М. В. Карпуша // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Математичне моделювання в техніці та технологіях. – Х. : НТУ «ХПІ». – 2012. – № 2. – С. 162–171.

Інформаційні ресурси

1. FAOSTAT: <https://www.fao.org/faostat/#data/SDGB>.
2. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: офіційний вебсайт. URL: <http://www.me.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: www.ukrstat.gov.ua.
4. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРІФРУ): вебсайт URL: <https://www.smida.gov.ua/about>.
4. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА

Економічна безпека як умова діяльності підприємства та його розвитку.
Зміст безпекозабезпечувальної діяльності підприємства.

Передумови формування економічної безпекології як новітньої наукової системи. Об'єкт економічної безпеки та напрямки досліджень у сучасній економічній безпекології.

Загрози діяльності підприємства: суть поняття. Зміст поняття «загроза діяльності підприємства». Відмінності понять «загроза», «небезпека» та «ризик»

Розвиток загрози діяльності підприємства. Етапи розвитку загрози діяльності підприємства. Ідентифікація умов, обставин та ситуацій в діяльності підприємства, за яких процеси та події перетворюються на загрозу його діяльності.

Класифікація загроз діяльності підприємства у вітчизняній економіці. Ознаки класифікації загроз діяльності підприємства. Загрози загального характеру діяльності вітчизняних підприємств та мегачинники, які їх визначають. Визначення видів загроз діяльності підприємства.

Складові економічної безпеки підприємства. Сутність фінансової складової економічної безпеки підприємства. Способи забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства.

Нормативно-правова основа економічної безпеки держави. Основні нормативно-правові акти, що визначають державну політику у сфері національної та економічної безпеки України. Актуальні загрози у сфері економічної безпеки підприємства та напрями державної політики щодо їх подолання.

Напрями державного регулювання економічної безпеки підприємства. Напрями нормативно-правового забезпечення державного регулювання економічної безпеки підприємства.

Органи державного регулювання економічної безпеки підприємства. Основні повноваження органів, що здійснюють державне регулювання економічної безпеки підприємства.

Інформаційно-забезпечувальна модель економічної безпеки підприємства.

Класифікація ризиків в системі інформаційного забезпечення безпеки підприємства

Проблеми інформаційної підтримки прийняття рішень в управлінні безпекою підприємства. Упровадження міжнародних стандартів фінансової звітності у практичну діяльність підприємства.

Інформаційне забезпечення економічної розвідки.

Досвід упровадження інформаційних систем управління на підприємствах.

Призначення, властивості та функції системи економічної безпеки підприємства. Зміст поняття «система економічної безпеки підприємства». Функції та властивості системи економічної безпеки підприємства.

Структура системи економічної безпеки підприємства

Концепція розроблення системи економічної безпеки підприємства. Зміст концепції розроблення системи економічної безпеки підприємства.

Детермінанти системи економічної безпеки підприємства.

Режими функціонування системи економічної безпеки підприємства.

Статус системи економічної безпеки підприємства у системі управління підприємством.

Мета у системі економічної безпеки підприємства: походження, сутність, формування та узгодження.

Індивідуальні психологічні особливості суб'єктів економічної безпеки підприємства у процедурах цілепокладання.

Процедури цілепокладання у системі економічної безпеки підприємства.

Трансформації системи економічної безпеки підприємства: природа та причини. Причини виникнення потреби у трансформації системи економічної безпеки підприємства.

Управління трансформаціями системи економічної безпеки підприємства. Результат реалізації проекту трансформації системи економічної безпеки підприємства.

Критерії економічної безпеки підприємства. Схема розрахунку сукупного критерію економічної безпеки підприємства.

Якісні та кількісні показники аналізу рівня економічної безпеки підприємства. Алгоритм проведення функціонального аналізу.

Оцінювання рівня економічної безпеки підприємства.

Методика оцінювання складових економічної безпеки підприємства.

Структурний підрозділ з економічної безпеки як форма об'єктивізації системи економічної безпеки підприємства.

Адаптація системи управління підприємством до імплементації системи економічної безпеки.

Подолання опортуністичної поведінки працівників підприємства при створенні структурного підрозділу з економічної безпеки.

Основні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства.

Безпекозабезпечувальна діяльність підприємства: зміст, особливості та умови здійснення. Способи безпекозабезпечувальної діяльності підприємства.

Компетенції структурного підрозділу підприємства з економічної безпеки. Виняткові та спільні компетенції структурного підрозділу підприємства з економічної безпеки.

Структура підрозділу підприємства з економічної безпеки. Правила складання штатного розкладу структурного підрозділу підприємства з економічної безпеки.

Регламент діяльності структурного підрозділу підприємства з економічної безпеки.

Оцінювання результатів та ефективності діяльності структурного підрозділу підприємства з економічної безпеки

Рейдерство: зміст поняття. Зміст поняття «рейдерство», передумови його виникнення, операції злиття/поглинання. Види рейдерства, характерні риси рейдерства в Україні. Відмінності рейдерства від легальних операцій із злиття-поглинання підприємства.

Проблемні аспекти законодавства України з протидії рейдерству.

Пріоритети удосконалення законодавства щодо протидії рейдерським діям. Способи вирішення проблеми розкриття необхідної інформації про емітента та акціонерів в Україні.

Патології системи економічної безпеки підприємства. Суть патології системи економічної безпеки підприємства. Основні причини виникнення патології системи економічної безпеки підприємства. Головні наслідки патології системи економічної безпеки підприємства. Загальні напрями усунення патології системи економічної безпеки підприємства.

Сутність економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Сутність та основні завдання зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Причини підвищення ризикованості зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Безпекоорієнтоване управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства, його зміст та причини актуалізації. Критерії і складові безпекоорієнтованого управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.

Забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Інструментарій забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності.

Рекомендована література

Основна

1. Економічна безпека підприємства: підручник / [А. М. Дідик, В.Л. Ортинський, Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, О.В. Іляшенко та ін.]; за заг.ред. А. М. Дідика. Львів: НУ «Львівська політехніка», ТзОВ «Видавнича група «Бухгалтери України», 2019.624 с.

2. Інформаційне та обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: навч.посіб. / О. М. Левченко, Н. С. Шалімова, Т. І. Грінка, О. В. Сторожук, Кропивницький ЦНТУ, 2022. 190 с.

3. Рогоза М.Є.Кузьменко О.К., Кропивка О.Г., Інформаційна безпека підприємства: сутність, технологія забезпечення, методи оцінки та моделі/Соціально-економічний розвиток України: моделі, механізми, стратегії: монографія/ М.Є. Рогоза, В.І. Перебийніс, К.Ю. Вергал, О.К Кузьменко, Ж.А.

Кононенко, Г.В. Карнаухова, Г.А. Рижкова, В.М. Чубай та ін.; за наук. ред. д.е.н., проф. М.Є. Рогози – Полтава, ПУЕТ, 2021. – С.125-146; <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/11429>.

Допоміжна

3. Андрійв Н. М. Економічна безпека підприємства в умовах цифровізації ринку праці: теоретичні та практичні аспекти : монографія. Львів : Растр-7, 2023. 320 с

4. Економічна безпека підприємництва в Україні : монографія / Г. В. Ситник, Г. В. Блакита, Н. М. Гуляєва та ін. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 284 с.

5. Каранфілова Ю. В. Показники та критерії економічної безпеки підприємства / Ю. В. Каранфілова ; наук. кер. Н. С. Згадова, Ю. А. Роботін // Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді : тези III Всеукр. студент. наук.-практ. конф., Одеса, 6–7 квіт. 2021 р. / Одес. нац. акад. харч. технологій. Навч.-наук. ін-т прикладної економіки і менеджменту ім. Г. Е. Вейнштейна. – Одеса, 2021. – С. 229-230.

6. Мельник С.І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.

7. Панченко, В.А. Управління інформаційною безпекою держави та підприємств: правові та організаційні аспекти. Актуальні проблеми правознавства. 2020. № 1(21) 64. С. 103-109. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38493/1/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>.

8. Панченко В. А., Панченко О. П. До питання аналізування фінансово-економічної безпеки підприємницького сектору. Innovation and Sustainability. 2022. № 3. С. 79-86. <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/69/93>

9. Панченко В. А., Панченко О. П. Методико-прикладні засади Управління конкурентними позиціями підприємницького сектора України.

Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. Том 7. № 3. С. 69-74.
http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/ujae_2022_r03_a9.pdf

10. Рогоза М. Є., Перебийніс В.І., Кузьменко О. К., Карнаухова Г. В., Управління економічною безпекою: аналітико-інформаційний аспект діагностики та прийняття рішень/ М. Є. Рогоза ,В.І. Перебийніс, О. К. Кузьменко, Г. В. Карнаухова // Економічний вісник Донбасу.-Київ, 2021/№ 2(64).С. 69-77.- DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-2\(64\)-69-77](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-2(64)-69-77); режим доступу: [http://www.evd-journal.org/download/2021/2\(64\)/07-Rogoz.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2021/2(64)/07-Rogoz.pdf);

11. Рогоза М. Є., Перебийніс В. І., Кузьменко О. К., Миколенко І. Г. Стратегії розвитку агропродовольчого комплексу в контексті економічної та енергетичної безпеки. / Вісник економічної науки України. 2021. № 1 (40). С. 3-8. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).3-8](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).3-8).

12. Rogoza, M. Ye., Perebyynis, V. I., Kuzmenko, O. K., Mykolenko, I. H. (2021). Agri-food Complex Development Strategies in Context of Economic and Energy Security. Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy, 1 (40), pp. 3-8. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).3-8](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).3-8).

13. Розвиток бізнес-середовища в Україні: окремі аспекти правового забезпечення: монографія / за ред. О. О. Дмитрик, К. О. Токаревої. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2019. 203 с.

14. Смірнов О.Г. Правова охорона комерційної таємниці та ноу-хау: деякі проблемні аспекти. Юридичний вісник. 2022. № 3 (64). С. 138 – 145.

15. Тульчинська С. О., Солосіч О. С. Теоретичні та прикладні аспекти організації рейдерської діяльності як ключова загроза забезпеченню силової складової економічної безпеки підприємства. Ефективна економіка. 2020. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8392>.

16. Шмалій Л.В. Економічна безпека підприємства: сучасні проблеми забезпечення. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2019. № 1 (27). URL: <http://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/2095>.

17. Ярмач О. В. Економічна безпека підприємства: навчально-методичний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань

05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка». Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 92 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua>
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Державної податкової служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tax.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mof.gov.ua/uk>
6. Офіційний сайт Рахункової палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rp.gov.ua/home/>

МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ТА МОДЕЛІ В ЕКОНОМІЦІ

Область застосування оптимізаційних задач в економіці. Сутність оптимізаційних моделей і методів. Математичне програмування. Математична постановка оптимізаційних задач. Класифікація задач математичного програмування. Приклади побудови лінійних оптимізаційних математичних моделей економічних систем.

Область застосування лінійної оптимізаційної математичної моделі в економіці. Загальна лінійна оптимізаційна математична модель. Лінійне програмування. Форми запису лінійних оптимізаційних задач. Геометрична інтерпретація лінійних оптимізаційних моделей. Основні властивості розв'язків задачі лінійного програмування. Графічний метод розв'язку лінійних оптимізаційних задач. Симплексний метод розв'язку задач лінійного

програмування. Економічні постановки задач, що розв'язуються симплексним методом. Комп'ютерні технології розв'язку оптимізаційних задач в універсальному інтегрованому середовищі Mathcad.

Економічна інтерпретація пари двоїстих задач лінійного програмування. Правила побудови двоїстих моделей оптимізаційних задач. Основні теореми двоїстості та їх економічний зміст. Приклади застосування теорії двоїстості для знаходження оптимальних планів прямої та двоїстої задач. Після оптимізаційний аналіз розв'язків лінійних оптимізаційних задач. Аналіз розв'язків спряжених оптимізаційних задач. Приклади практичного використання двоїстих оцінок у аналізі оптимізаційної економічної задачі. Аналіз оптимальних планів задач лінійного програмування за допомогою Microsoft Excel

Економічна і математична постановка транспортної задачі. Властивості опорних планів транспортної задачі. Методи побудови опорного плану транспортної задачі. Випадок виродження опорного плану транспортної задачі. Методи розв'язування транспортної задачі. Транспортна задача з додатковими умовами. Двоетапна транспортна задача. Транспортна задача за критерієм. Розв'язування транспортної задачі на мережі. Приклади економічних задач, що зводяться до транспортних моделей

Область застосування цілочислових і дробово-лінійних задач в економіці. Економічна постановка і математичні моделі задач з цілочисловими змінними. Геометрична інтерпретація розв'язків цілочислових задач лінійного програмування на площині. Загальна характеристика методів розв'язування цілочислових задач лінійного програмування. Економічна постановка та формалізація задач з дробово-лінійною цільовою функцією. Геометрична інтерпретація задач дробово-лінійного програмування. Розв'язування дробово-лінійної оптимізаційної задачі зведенням до задачі лінійного програмування. Комп'ютерні технології розв'язку цілочислових оптимізаційних задач за допомогою Microsoft Excel.

Задачі теорії ігор в умовах економічної конфліктності та невизначеності інформації. Основні поняття теорії ігор. Класифікація ігор. Матричні ігри двох осіб. Гра зі змішаними стратегіями. Геометрична інтерпретація гри 2×2 . Зведення матричної гри до задачі лінійного програмування

Область застосування нелінійних оптимізаційних задач в економіці. Геометрична інтерпретація задачі нелінійного програмування. Основні труднощі розв'язування задач нелінійного програмування. Метод множників Лагранжа. Необхідні умови існування сідлової точки. Використання теореми Куна-Такера. Опуклі та угнуті функції. Опукле програмування. Квадратичне програмування. Економічна інтерпретація множників Лагранжа. Градієнтний метод. Метод кусково-лінійної апроксимації.

Область застосування задач стохастичного програмування в економіці. Загальна математична постановка задачі стохастичного програмування. Особливості математичної постановки задач стохастичного програмування. Приклади економічних задач стохастичного програмування. Одноетапні задачі стохастичного програмування. Двоетапні задачі стохастичного програмування.

Економічна сутність задач динамічного програмування. Задача про розподіл капіталовкладень між двома підприємствами на n років. Задача про розподіл капіталовкладень між підприємствами. Принцип оптимальності. Багатокроковий процес прийняття рішень. Приклади розв'язування задач динамічного програмування.

Рекомендована література

Базова

1. Волонтир Л.О, Потапова Н.А., Ушкаленко І.М., Чіков І.А. Оптимізаційні методи та моделі в підприємницькій діяльності: Навчальний посібник. Вінниця: ВНАУ, 2020. 404 с.

2. Буреннікова О.В., Зелінська О.В., Ушкаленко І.М., Буренніков Ю.Ю. Оптимізаційні методи і моделі: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2019. 121с.

3. Оптимізаційні методи та моделі: навчальний посібник / В.М. Ільман, Т.Ф. Михайлова, С.П. Самойлов, Л.О. Панік Дніпровський нац. Університет залізничного транспорту. Дніпро: ТОВ «Дріант», 2020. 240 с.

4. Оптимізаційні методи та моделі : навчальний посібник / Н.В. Буреннікова, О. В. Зелінська, І. М. Ушкаленко, Ю. Ю. Буренніков. Вінниця : ВНТУ, 2019. 121с

Допоміжна

1. Березовський В.Є. Дослідження операцій. Практичний курс; Навч. Посіб./ В.Є. Березовський, М.М. Гузій, В.М.Дякон, Л.Є.Ковальов, М.О. Медведєва – Умань: видавництво "Сочінський". - 2011. - 238 с.

2. Бех О.В. Математичне програмування: Навчальний посібник / О.В. Бех, Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – Львів: „Магнолія 2006”, 2007. – 200 с.

3. Бех О.В. Збірник задач з математичного програмування: Навчальний посібник / О.В. Бех, Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – Львів: „Магнолія 2006”,2007. – 200 с.

4. Вітлінський В.В. Математичне програмування: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. К.:КНЕУ, 2001. 248 с.

5. Фартушний І.Д., Мажара Г.А., Замрій А.М., Кононенко О.В. Оптимізаційні методи та моделі в економіці: Розрахункова робота: навчальний посібник для спеціальності 051 Економіка. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 65 с

Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: www.ukrstat.gov.ua.

2. Національний банк України. Офіційний вебсайт: URL: <https://bank.gov.ua/>

3. Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційний вебсайт: URL: <http://www.niss.gov.ua>.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання рівня якості підготовки бакалавра з економіки освітньо-професійної програми «Економічна безпека» здійснюють члени екзаменаційної комісії на основі встановлених правил, принципів (об'єктивності, індивідуальності, комплексності, етичності та компетентнісного підходу), критеріїв, системи і шкали оцінювання з використанням форм і методів діагностики, визначених програмою атестації з урахуванням рівня досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей.

Об'єктом оцінювання якості підготовки бакалавра є набута система компетентностей, відтворена у процесі відповіді на теоретичні питання та виконання розрахунково-аналітичної задачі.

Результати оцінювання рівня якості підготовки здобувача повинні довести, що випускник: має концептуальні знання, здобуті у процесі навчання та практичної діяльності, включаючи основи знань сучасних досягнень науки у сфері економіка та економічної безпеки зокрема; вміє розв'язувати спеціалізовані завдання та практичні проблеми, що передбачає застосування теорій, наукових методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Рівень якості підготовки бакалавра визначається з використанням комплексної системи оцінювання: за 100-бальною, 4-бальною, та Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (за шкалою «А», «В», «С», «D», «E», «FX», «F»).

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Атестація бакалаврів проводиться в усній формі на основі білетів.

Загальна оцінка атестаційного екзамену є сумою балів за кожний етап екзамену: 60 балів за теоретичну частину і 40 балів за виконання практичної частини у формі розв'язання розрахунково-аналітичної задачі.

1 частина – Теоретична	2 частина – Практична
Розгорнута відповідь на теоретичні запитання (кожне питання екзаменаційного білету максимально оцінюється – 20 балів)	Рішення розрахунково-аналітичної задачі
60 балів	40 балів
100 балів	

Підсумкова оцінка розраховується як загальна сума балів за всі питання білету теоретичної і практичної частини.

Максимальна сума балів за одне теоретичне запитання частини 1 атестаційного екзамену – **20 балів**. Критерії оцінювання представлені в таблиці:

Сума балів	Критерії оцінювання
18 – 20	Здобувач-випускник надав розгорнутий, вичерпний виклад змісту наведеної у питанні проблеми; повний перелік необхідних для розкриття змісту питання категорій та законів. Студент виявляє творчі здібності у розумінні, викладенні й використанні навчально-програмного матеріалу; здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки й узагальнення. Здобувач демонструє уміння користуватись методами наукового аналізу явищ та процесів і характеризувати їхні риси та форми виявлення; здатності висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання. Під час відповіді використовує актуальні фактичні та статистичні дані; знання необхідних законів і нормативних матеріалів України, міжнародних та міждержавних угод з обов'язковим на них посиланням.
16 – 17	Здобувач-випускник, відносно відповіді на найвищий бал, не зробив розкриття двох з пунктів, вказаних вище (якщо вони явно потрібні для вичерпного розкриття

	<p>питання) або, якщо зроблені незначні помилки.</p> <p>Здобувач-випускник в цілому правильно надає відповіді на проблемні теоретичні запитання, за зазначеними вимогами.</p> <p>Під час відповіді зроблені незначні помилки в одному з наступних пунктів:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) використання категоріального апарату; б) використання методичного апарату; в) формулювання назв установ та завдань, які перед ними ставляться; г) визначення авторства і змісту в цілому правильно зазначених теоретичних концепцій, що спотворює логіку висновків під час відповіді на конкретне питання.
14 – 15	<p>Здобувач-випускник відносно відповіді на найвищий бал не розкрив чотирьох з пунктів, вказаних вище (якщо вони явно потрібні для вичерпного розкриття питання) або, якщо при розкритті змісту питання в цілому правильно за зазначеними вимогами зроблені значні помилки в одному з наступних пунктів:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) використання категоріального апарату; б) використання методичного апарату; в) формулювання назв установ та завдань, які перед ними ставляться; г) визначення авторства і змісту в цілому правильно зазначених теоретичних концепцій, що спотворює логіку висновків під час відповіді на конкретне питання.
12 – 13	<p>Здобувач-випускник відносно відповіді на найвищий бал не розкрив шести з десяти пунктів, вказаних вище (якщо вони явно потрібні для вичерпного розкриття питання) або, якщо при розкритті змісту питання в цілому правильно за зазначеними вимогами зроблені значні помилки під час:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) використання категоріального апарату; б) використання методичного апарату; в) формулювання назв установ та завдань, які перед ними ставляться; г) визначення авторства і змісту в цілому правильно зазначених теоретичних концепцій, що спотворює логіку висновків під час відповіді на конкретне питання.
1 – 11	<p>Здобувачем-випускником відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття восьми чи більше пунктів, зазначених у вимогах до нього (якщо вони явно</p>

	<p>потрібні для вичерпного розкриття питання); одночасно присутні три чи більше типів недоліків, які окремо характеризують критерій оцінки питання на оцінку «задовільно»; висновки, зроблені під час відповіді, не відповідають правильним чи загально визначеним при відсутності доказів супротивного аргументами, зазначеними у відповіді; характер відповіді дає підставу стверджувати, що особа, яка складає атестаційний екзамен, неправильно зрозуміла зміст питання чи не знає правильної відповіді і тому не відповіла на нього по суті, допустивши грубі помилки у змісті відповіді</p>
--	---

Максимальна сума балів за 2 частину атестаційного екзамену – **40 балів**

Для оцінки практичної частини застосовують наступні критерії:

Кількість балів	Критерії оцінювання
36 – 40	Здобувач-випускник виконав розрахунково-аналітичну задачу, відповідно до завдання, в повному обсязі; прийняв правильні рішення; аргументовано обґрунтував їх; виявив уміння застосовувати набуті знання для вирішення практичних ситуацій; творчо використав знання для виконання практичних завдань. При захисті перед екзаменаційною комісією дано кваліфіковані відповіді на задані здобувачу вищої освіти питання
33 – 35	Здобувач-випускник, який при дотриманні вищеназваних вимог менш повно й ґрунтовно виконав розрахунково-аналітичну задачу; допустив незначні помилки при формулюванні висновків та розрахунків. При захисті перед екзаменаційною комісією дано достатньо кваліфіковані відповіді на задані здобувачу вищої освіти питання
26 – 32	Здобувач-випускник допустив неprincipові неточності при формулюванні висновків; наявні одиничні незначні недоробки, можливі незначні (1–2) помилки у розрахунках. При захисті перед екзаменаційною комісією дано достатньо кваліфіковані відповіді на задані здобувачу вищої освіти питання
24 – 25	Здобувач-випускник допустив неprincipові неточності при формулюванні висновків, відповідь неповна та безсистемна, можливі несуттєві помилки у розрахунках. При захисті перед екзаменаційною комісією дано недостатньо кваліфіковані відповіді на задані здобувачу вищої освіти питання.

16 – 23	<p>Здобувач-випускник допустив несуттєві помилки у розрахунках, сформульовані висновки недостатньо відображають результати завдання, відповідь неповна та безсистемна.</p> <p>При захисті перед екзаменаційною комісією надано неповні відповіді на задані здобувачу вищої освіти питання.</p>
1 – 15	<p>Здобувач-випускник допустив суттєві помилки у розрахунках, невірно сформулював висновки, відповідь неповна та безсистемна.</p> <p>При захисті перед екзаменаційною комісією не надано відповіді на задані здобувачу вищої освіти питання</p>

Приклад екзаменаційного білету:

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка

Кафедра менеджменту та підприємництва

Галузь знань	<u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>
Спеціальність	<u>051 Економіка</u>
Освітньо-професійна програма	<u>Економічна безпека</u>
Факультет	<u>Математики, природничих наук та технологій</u>

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Рівновага споживача в кардинальній теорії корисності.
2. Методика оцінки рівня економічної безпеки національної економіки за функціональними складовими.
3. Метод економічного аналізу, його характерні риси.

Задача

Розрахувати план випуску продукції швейним цехом, який забезпечить максимальний прибуток.

Планується випуск двох видів костюмів – чоловічих і жіночих. Витрати тканини на жіночий костюм становлять: 1 м вовни, 2 м лавсану; на чоловічий костюм - 3,5 м вовни, 0,5 м лавсану. Витрати робочого часу - 1 день трудовитрат на один костюм.

Запаси тканини на підприємстві становлять: 350 м вовни, 240 м лавсану. На виробництво костюмів прогнозується затратити 150 днів трудовитрат.

Прибуток від реалізації жіночого костюма становить 10 ум. од., а від чоловічого – 20 ум. од.

Згідно укладеної угоди з торговельним підприємствам цех повинен відвантажити 60 чоловічих костюмів.